

KARAY TÜRKÇESİ VE TÜRKİYE TÜRKÇESİ ARASINDAKİ YALANCI EŞ DEĞER KELİMELER¹

False Friends in Karay Turkish and Turkey Turkish

Hüseyin YILDIZ*

ÖZET: Her kelime, ses ve anlam bakımından bir değere sahiptir. Ancak bu değer, bir dilin iki lehçesinde yer alırken, bazen ses bakımından aynı kalmakla beraber, anlam bakımından farklılaşır. Diller ya da lehçeler arası metin aktarmalarında sık rastlanan problemlerden biri olan bu farklılaşmaya “yalancı eş değerlik” denir. Yalancı eş değer kelimelere Türk lehçelerinde de rastlanmakta olup, konu hakkında önceden bazı çalışmalar da yapılmıştır. Bu çalışmada ise Türkçenin iki lehçesi olan Karay Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasındaki yalancı eş değer kelimelerin tespiti ve tasnifi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi, Karay Türkçesi, yalancı eş değer kelimeler

ABSTRACT: Each word has a phonetic and semantic value. In some cases, the meaning of the words with same phonetical representation can be different between two sibling dialects of a common branch. This situation is called false friends. Some research has already been made on this issue. In this article, false friend words between Karaim and Turkish languages have been classified.

Keywords: Turkey Turkish, Karaim Turkish, false friends

1. GİRİŞ

Dünya dilleri birbiriyle resmi, kültürel veya sosyal bir amaç dahilinde sözlü ya da yazılı bir biçimde sürekli ilişki içerisinde. Akarba diller arasında daha kolay kurulabilen bu ilişkinin sağlıklı olabilmesi için, iki dilin de iyi bilinmesi veya iki dili de iyi bilen bir çevirmenin kullanılması gerekir. Ancak akarba dillerin zaman zaman iletişimi kolaylaştırmak yerine, içinde bulundurduğu kelimeler ve ekler nedeniyle, zorlaştırdığı da görülebilmektedir. Bu zorlukların nedenlerinden biri olan ve dünya dillerinin hemen hepsinde olduğu gibi Türk dilinde de bulunan yalancı eş değer kelimeler lehçeler arası aktarmalarda en sık rastlanan sorunlar arasında yer almaktadır. 20. yüzyılda Türk lehçelerinin birer yazı dili haline geldiği,

---

¹ Bu makale, İstanbul Kültür Üniversitesinin 04-06 Ağustos 2008 tarihleri arasında düzenlediği II. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi (TUDOK 2008)'nde sunulan Karay Türkçesinde Yalancı Eş Değer Kelimeler başlıklı bildirinin metni esas alınarak oluşturulmuştur.

* Arş. Gör., Ordu Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, hy_turkbilimci@yahoo.com

özellikle de 1990'lardan sonra da Türk lehçeleri arasındaki metin aktarma çalışmalarının arttığı düşünüldüğünde, bu aktarmalarda çıkan sorunlardan biri olan yalancı eş değerler, ayrı bir dikkat ve özenli bir çevirmen gerektirmektedir.

Türkiye'de konuyla ilgili doğrudan ya da dolaylı olarak çalışanlar arasında Ahmet B. Ercilasun (1992 ve 1994), Asker Resulov (1995: 916-924), Ayşe İlker (1999: 553-560), Fatma Özkan (1999: 883-889), Mustafa Uğurlu (2000: 59-80; 2001: 197-206; 2002: 389-401; 2004: 29-40), Ahmet Karadoğan (2004: 1591-1604), Hüseyin Yıldırım (2005), Fatih Kirişçiöğlü (2006: 21-35), Dilek Ergöneç Akbaba (2007: 151-176), Feyzi Ersoy (2007: 60-68) ve Seyitnazar Arnazarov (2008: 31-49) yer almaktadır.

Fatih Kirişçiöğlü'nun araştırmasına göre Türkmen Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasındaki hataların % 20'si yalancı eş değerlikten, % 16'sı metnin aslını korumadan, % 14'ü metnin aslını uyarlamadan, yine % 14'ü birleşik veya tasvirî fiillerin yanlış aktarılmasından, % 13'ü yanlış ek seçiminden, % 8'i atasözleri ve deyimleri yanlış aktarmadan, % 8'i cümlenin öğelerini düzgün yerleştirememeden, % 7'si ise diğer sebeplerden kaynaklanmaktadır (Kirişçiöğlü 2006: 31). Bundan hareketle yalancı eş değerlik konusunun lehçeler arası aktarma hatalarında en büyük dilimi işgal ettiği söylenebilir. Ancak öncelikle yalancı eş değer kavramının bilinmesi gerekmektedir. Bu bakımdan çalışmada öncelikle yalancı eş değerlik terimi üzerinde durularak bir tasnif denemesi yapılacak, dünya dillerinden ve Türk lehçelerinden örnekler verildikten sonra da Karay Türkçesindeki yalancı eş değerler konusu işlenecektir.²

1.1. KELİMELERDE “YALANCI EŞ DEĞERLİK” VE TASNİF

Kaynak lehçedeki bir kelimeye, hedef lehçedeki bir ya da birden fazla kelime eş değer olabilir (Uğurlu 2004: 21-24). Bu durum lehçeler arası aktarmayı ve anlaşmayı kolaylaştırır. Ancak bazı kelimeler aynı kökten gelmelerine, benzer ya da aynı seslerle ifade edilip yazılmalarına rağmen kullanıldığı lehçeye göre farklı anlamları karşılıyor olabilirler. Bu türden

² Çalışmada yalancı eş değer kelimelerin Türkiye Türkçesindeki anlamları verilirken www.tdk.gov.tr internet adresindeki Güncel Türkçe Sözlük (GTS) kullanılmış olup mecaz, terim, argo anlamlı; eskimiş ve halk dilinde kalmış kelimeler dikkate alınmamıştır. Bu durum sıkça tekrar ettiğinden de, kaynak bilgisi olarak GTS ayrıca kelimenin yanında belirtilmemiştir. Ancak diğer lehçe ve dillerin kaynak bilgileri ilgili kelimenin devamında verilmiştir.

Karay Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eş Değer Kelimeler

kelimelerin lehçeler arası aktarmalarda hatalara yol açtığı ve anlaşmayı zorlaştırdığı görülür.

Bu duruma sebep olan kelimeler İngilizcede “*false friend*”, Fransızca “*faux ami*”, Almancada “*falscher freund*”, İtalyancada “*falso amico*”, İspanyolcada “*falso amigo*”, Hollandacada “*valse vriend*”, Belçika dilinde “*fàs amisse*”, Katalancada “*fals amic*”, Norveççede “*falske venner*”, İsveççede “*falska vänner*”, Fince “*väärät ystävät*”, Galıçya dilinde “*falso amigo*”, Macarcada “*hamis barát*”, Lehçede “*falszywy przyjaciel*”, Rusçada “*ложные друзья переводчика*”, Hırvatçada “*lažni prijatelji*”, Bulgarcada “*фалшиви приятели*”, Slovence “*lažni prijatelji (jezikoslovje)*”, Korecede “*거짓짝*”, Japoncada “*空似言葉*”, Çince “*偽友*”, İnterlingua “*false amico*” ve Esperanto dilinde “*falsa amiko*” [Wk.] olarak adlandırılır. Türkçedeki araştırmalarda “*sahte tanış*”, “*biçimdeş sözcükler*”, “*biçimsel eşteş sözcükler*” (Hacımuftuoğlu, 2006: 36), “*yalancı eşteş*” ve “*yalancı eş değer*” karşılıklarının verildiği; ancak kavramla ilgili yapılan karşılaştırmalı Türk lehçeleri çalışmalarında “yalancı eş değer” teriminin çoğunlukla benimsendiği görülür.

Yalancı eş değerklik sorunu, çevirmenin bilgisine ve hafızasına güveninden ötürü; kaynaklara bakmayı ihmal etmesinden, bir anlık dalgınlığa kapılmasından ya da kullandığı kaynakların güvenilir ve tam çeviri için yetersiz kalmasından kaynaklanır. Her türlü düşünöldüğünde de çevirmen merkezli bir sorun olan ve çevirmenin doğru bilgiye ulaşamamasından ortaya çıkan yalancı eş değerk kelimeler, aynı kaynaktan gelen kelimeler arasında olabileceği gibi farklı kaynaktan gelen kelimeler arasında da olabilir. Buna göre yalancı eş değerk kelimeler, kelimelerin kökenine göre, ortak bir köke giden ancak anlam bakımından farklılaşan kelimeler (kökü aynı olanlar) ve farklı köklerden gelmesine rağmen yazılışına göre aynılaşanlar (kökü farklı olanlar) olmak üzere iki ana grupta değerkendirilebilir.

1.1.1. Aynı Kökten Gelen Yalancı Eş Değerk Kelimeler

En az iki dilde ya da lehçede ortak kullanılan ve ortak bir kökten gelmelerine ve aynı anlam alanı içinde bulunmalarına rağmen, bu dil ya da lehçelerde değerkerek farklı anlamlar kazanmış kelimelerdir. Bu kelimelerin kullanıldığı lehçedeki anlamları birbirinden tamamen farklı olabilmekle beraber, zaman zaman örtüşen bazı anlamlara da rastlanabilmektedir. Bu yüzden aynı kökten gelen yalancı eş değerk kelimeler; tam yalancı eş değerk

kelimeler ve kısmî yalancı eş değer kelimeler olmak üzere iki alt başlıkta incelenecektir.

1.1.1.1. Tam Yalancı Eş Değer Kelimeler

Uğurlu'nun “*anlam alanları hiç örtüşmeyen, ‘gerçek’ yalancı eş değer kelimeler*” (Uğurlu, 2000: 64) ve “*tam yalancı eş değer kelimeler*” (Uğurlu 2004: 27), Karadoğan'ın “*tam yalancı eş değer kelimeler*” (Karadoğan 2004: 111), Resulov'un ise “*salt yalancı eş değerler*” (Resulov 1995: 921) şeklinde adlandırdıkları kavramla ilgili olarak Mustafa Uğurlu “*ses ve yapı bakımından aynı veya lehçeler arasındaki düzenli ses denklikleriyle aynı kaynaktan geldiği bilinen, ancak kavram alanları bakımından hiç örtüşmeyen kelimelerdir. Ayrıca, aynı kaynaktan gelmeyen sesteş (“Homonym”) kelimeler de buraya dahil edilebilir. Bu tür kelimelerde bir “eş değerlik” ten söz edilemez.*” (Uğurlu 2004: 27) açıklamasını yapmakta; Ahmet Karadoğan ise “*aynı kaynaktan gelen veya aynı kaynaktan geldikleri düşünülen ve anlam alanları hiç örtüşmeyen kelimelerdir*” (Karadoğan 2004: 112) tanımını kullanmaktadır.

Benzerlik gösteren iki tanımdan hareketle, *tam yalancı eş değer kelimeler* kavramının iyi anlaşılabilmesi için *anlam alanı* teriminin de açıklanması gerekir. Zeynep Korkmaz'ın “*zihinde aynı veya birbirine yakın kavramlar oluşturan kelimelerin meydana getirdikleri ortak alan*” (Korkmaz 2007: 18) şeklinde açıkladığı “*anlam alanı*” terimi için Berke Vardar “*aynı gerçeklik kesiminde yer alan olguları belirten, anlam bakımından ortak bir paydaya indirgenebilir sözlüksel birimlerin içerik düzlemindeki bağıntılardan kurulu düzen*” (Vardar 2002: 22) tanımını verir. Aynı anlam alanında bulunan iki kelime için ortak bir payda gerekli olduğuna göre gerek Uğurlu'nun gerekse Karadoğan'ın tanımlarında yer alan “*aynı kaynaktan gelme*” ve “*anlam alanları hiç örtüşmeme*” ifadeleri ve anlam bakımından, aynı anlam alanında olması mümkün olmayan sesteş kelimelerin de, aynı kökten gelerek veya aynı anlam alanında bulunarak birbirinden farklı anlamları karşılar hale gelmesiyle oluşan tam yalancı eş değer kelimelere katılması hususu yalancı eş değer kelimelerin tasnif edilmesinde yeniden düşünülmelidir.

İngilizce kaynaklarda “*completely false friends*” [Mc.] veya “*total false friends*” (Beltran 2006: 6) şeklinde adlandırılan kavram için “*ses ve yapı bakımından aynı kaynaktan geldiği bilinen ve ortak bir anlam alanı içinde olmasına rağmen aralarında anlam farklılıkları bulunan kelimeler*” tanımını yapmak ve böylelikle “*sesteş yalancı eş değer kelimeler*”i tam yalancı eş değer kelimelerden ayırmak tasnif açısından daha doğru olacaktır.

Karay Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eş Değer Kelimeler

Öyle ki bu kelimeler bazı ses değişikliklerine uğrasa bile aynı köke bağlı olup aynı kavram alanı içerisinde yer alırlar. Bu duruma bir çok Türk lehçesinde bulunan “*ece*” kelimesi örnek gösterilebilir. “*akrabalık*” kavram alanı içinde yer alan “*ece*” kelimesi kullanıldığı bölgeye bağlı olarak; lehçe ve ağızlarda “*baba, amca, kadın, abla, ana, kız kardeş ya da hala*” (Binler 2007: 109) anlamlarına gelerek tam yalancı eş değer kelime olabilmektedir.

Karay Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasındaki tam yalancı eş değer kelimelere ise şu örnekler verilebilir:

Ortak Anlam Alanı: Coğrafi Alanlar

tav Kry. isim "Orman" TÇ: 106 / **dağ** Türk. isim "Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü."

Ortak Anlam Alanı: İnsanın Yaşa Bağlı Dönemleri

yaşlı Kry. isim "Genç, taze" TÇ: 121; TK: 166 / **yaşlı** Türk. isim "1. Yaşı ilerlemiş, kocamış, ihtiyar (kimse). 2. Yaşı ilerlemiş kimse."

Ortak Anlam Alanı: Yasa ve ahlak dışı fiiller

aldat- Kry. fiil "Yalanı cezalandırmak" TK: 5 / **aldat-** Türk. fiil "1. Beklenmedik bir davranışla yanıltmak. 2. Karşısındakinin dikkatsizliğinden, ilgisizliğinden yararlanarak onun üzerinden kazanç sağlamak. 3. Birine verilen sözü tutmamak. 4. Yalan söylemek. 5. Bir şeyin görünürdeki durumu, o şeyin niteliği bakımından yanlış bir kanı vermek. 6. Ayartmak, kötü yola sürüklemek, baştan çıkarmak, iğfal etmek. 7. Karı ve kocadan biri eşine sadakatsizlik etmek, ihanet etmek. 8. Oyalamak, avutmak."

Eski Türkçe *tağ* kökünden gelen *tav* ~ *dağ* kelimeleri “*coğrafi alan*” anlam alanında; Eski Türkçe *yaş* kökünden gelen *yaşlı* kelimesi “*insanın yaşa bağlı dönemleri*” anlam alanında; Eski Türkçede “*hile*” anlamı bulunan *al* kökünden gelen *aldat-* fiili ise “*yasa ve ahlak dışı fiiller*” anlam alanında bulunmaktadır. Bu ortaklıklar; kelimelerin Karay ve Türkiye Türkçelerindeki anlam farklılıklarından dolayı tam yalancı eş değer olmalarına neden olmuştur.

1.1.1.2. Kısmî Yalancı Eş Değer Kelimeler

Uğurlu'nun “*anlam alanları tam örtüşmeyen kelimeler*” (Uğurlu 2000: 63) ve “*yarım yalancı eş değer kelimeler*” (Uğurlu 2004: 23), Karadoğan'ın “*kısmî yalancı eş değer kelimeler*” (Karadoğan 2004: 104),

Resulov'un ise "göreceli yalancı eş değerler" (Resulov 1995: 921) olarak adlandırdıkları kavram için Uğurlu şu açıklamayı yapmaktadır:

"Kaynak lehçedeki bir kelimenin, ses ve yapı bakımından aynı olan veya lehçeler arasındaki düzenli ses denklikleriyle aynı kaynaktan geldiği bilinen şekli, hedef lehçede bulunabilir. Ancak bu iki kelimenin kavram alanları birbiriyle az bir oranda örtüşebilir. Bire bir eş değer gibi gözükmelerine rağmen kavram alanları bakımından az bir oranda örtüşen kelimeler 'yarım yalancı eş değer kelimeler'dir. Dolayısıyla, bu tür kelimelerde, kaynak lehçedeki kelimenin örtülmeyen kavram alanı için, hedef lehçede en azından başka bir kelime daha kullanılmak durumundadır." (Uğurlu 2004: 23)

Karadoğan'ın "kismî yalancı eş değerlik, kaynak lehçedeki bir kelimenin ses ve yapı bakımından aynı olan veya lehçeler arası düzenli ses denklikleriyle aynı kaynaktan geldikleri bilinen şeklinin hedef lehçede bulunması; ancak bu iki kelimenin anlam alanlarının tam olarak değil de kismî oranda örtüşmesidir." (Karadoğan 2004: 104) tanımını verdiği kavram, İngilizcede "partially false friends" (Beltran 2006: 6) terimiyle ifade edilir. İngilizce "argument: Tartışma, münakaşa; karşısındakileri ikna edebilmek için öne sürülen delil veya hususlar; bir kitabın savunduğu fikirlerin özeti. (Red. 2000: 43)" kelimesiyle İtalyancadaki "argomento: Konu; kanıt, delil; neden; belirti; amaç. (İTS 2005: 81)" kelimesi kismî yalancı eş değer kelime örneği sayılabilir. Çünkü İngilizcedeki "karşısındakileri ikna edebilmek için öne sürülen delil veya hususlar" karşılığı ile İtalyancadaki "kanıt, delil" karşılığı birbirine denktir ve argument – argomento kelimelerinin iki dildeki ortak anlamıdır.

Tam yalancı eş değer kelimelerden farklı olarak, ortak kökten gelen ve ortak anlam taşıyan kelimelerin birbirinden farklı yan anlamlar kazanmasıyla meydana gelen kismî yalancı eş değer kelimeler için Karay ve Türkiye Türkçelerinde bulunan şu örnekler verilebilir:

borçlu Kry. isim "1. Borçlu. 2. Suçlu." TÇ: 54 / **borçlu** Türk. isim "1. Borcu olan, borç almış olan, verecekli, medyun, alacaklı karşıtı. 2-3. mec."

kalkan Kry. isim "Miğfer, başlık; kalkan" TÇ: 72 / **kalkan** Türk. isim "I. 1. Ok, kılıç vb.nden korunmak için savaşçıların kullandığı korunmalık. 2. Toplum olaylarında güvenlik görevlilerinin çeşitli saldırı araçlarından kendilerini ve başkalarını korumak için kullandıkları, özel olarak yapılmış korumalık. 3. mec. II. Yan yüzergillerden, büyük, yassı, derisi düğme veya çivi denilen birtakım sivri kemiklerle örtülü, beyaz etli balık, kalkan balığı (Scophthalmus maximus)."

Karay Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eş Değer Kelimeler

tepsi Kry. isim "Tepsi, leğen" TÇ: 107 / *tepsi* Türk. isim "1. Fincan, tabak, bardak vb. şeyleri taşımaya yarayan, derinliği olmayan, türlü büyüklükte düz kap. 2. İçinde börek, tatlı vb. pişirmeye yarayan, az derin, geniş, düz kap. 3. Bu kap biçiminde olan. 4. Bir kabın alabileceği miktarda olan."

Ortak kökten gelerek ortak anlam alanında bulunan, ancak yan anlamlarında oluşan farklılıklarla kısmî yalancı eş değer olan örneklerde, Türkiye Türkçesinden farklı olarak, *borçlu* kelimesinin "suçlu", *kalkan* kelimesinin "miğfer, başlık", *tepsi* kelimesinin ise "leğen" anlamı tespit edilmiştir.

1.1.2. Farklı Kökten Gelen (Sesteş) Yalancı Eş Değer Kelimeler

İki dilde ya da lehçede aynı şekilde yazılan ve aralarında hiçbir anlam ilişkisi bulunmayan, tamamen farklı anlamlar taşıyan kelimelerdir. Uğurlu'nun "aynı kaynaktan gelmeyen sesteş ("Homonym") kelimeler de buraya dahil edilebilir. Bu tür kelimelerde bir "eş değerlik" ten söz edilemez" açıklamasıyla tam yalancı eş değer kelimelere kattığı sesteş yalancı eş değer kelimelerle ilgili bir tanıma konuyla ilgili yapılan çalışmalarda rastlanmamaktadır. Feyzi Ersoy'un *Çuvaş Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde Yalancı Eş Değerler* başlıklı çalışması, Türkiye Türkçesiyle Çuvaş Türkçesi arasında sesteş olan ve aktarma esnasında belki de en çok karşılaşılabilecek kelimelerin listesini vermesi (Ersoy 2007) bakımından önemlidir ve listedeki çoğu maddeyle sesteş yalancı eş değer kelimeleri işaret etmektedir.

Aynı kavram alanı içinde bulunmayan ve aralarında hiçbir köken bağı olmadığı halde, aynı ya da benzer seslerle karşılanan kelimeler sesteş yalancı eş değer kelimeleri oluşturmaktadır. Bu kelimeler isim, fiil gibi farklı türlerden olabileceği gibi alıntı da olabilir. Çuvaş Türkçesindeki *ışlan-* fiili bu duruma örnektir. Nitekim, bu kelime Çuvaş Türkçesinde "Akıllanmak, uslanmak." (Ersoy 2007: 63), Türkiye Türkçesinde ise "Islak duruma gelmek." anlamındadır. Köken olarak farklı olan iki kelime, aldıkları ekin ve yazılışlarının da katkısıyla sesteş yalancı eş değer olmuşlardır. Konuyu daha açık hale getirmek için aşağıdaki örnek de verilebilir:

tura Kry. isim "Dik, sarp, yalman; görünüş, tavır" TÇ: 111 / *tura* Türk. isim "1. Tuğra. 2. Halat gibi örülmüş iplik çilesi. 3. Bazı oyunlarda, vurmak için kullanılan düğümlemiş mendil. 4. Ucu düğümlemiş bir mendil aracılığıyla yanan veya yanılanların ebe tarafından cezalandırıldığı bir tür çocuk oyunu. 5. Metal paranın resimli yüzü, tuğra."

Eski Türkçe “*mühür*” anlamına gelen *tuğrağ* kelimesinden Türkiye Türkçesine gelerek “*tuğra*” ve “*tura*” biçimlerini almış olan kelime ile “*durmak*” anlamındaki *tur-* fiilinden türeyerek Karay Türkçesinde “*tura*” şekli bulunan kelime arasında köken ve anlam ilgisi bulunmaması, bu kelimeleri sesteş yalancı eş değer kelime durumuna getirmiştir.

1.2. TÜRK LEHÇELERİNDEN VE DÜNYA DİLLERİNDEN ÖRNEKLER

1.2.1. Türk Lehçelerinden Örnekler

Tüm dünya dillerinde olduğu gibi Türk dilinde de bulunan ve Fatih Kirişçioğlu'nun araştırmasından hareketle Türkmen Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasındaki hataların % 20'sini oluşturan yalancı eş değer kelimeler (Kirişçioğlu 2006: 31) için Türk lehçelerinden tespit edilen aşağıdaki örnekler gösterilebilir.

Öncelikle tarihi Türk lehçelerine bakılacak olursa “*boşat-*” fiilinin Dîvânü Lûgati't-Türk (DLT)'te “*boşaltmak; çözmek; çözülmek, bırakılmak; (Arguca) – kadın – boşatmak*” anlamlarına geldiği görülür (Atalay 1999: 104); ancak aynı sözcük, Türkiye Türkçesinde “*Boşama işini yaptırmak*” karşılığında kullanılmaktadır. Benzer şekilde DLT'de “*eşik*” anlamında kullanılan “*eşik*” kelimesi (Atalay 1999: 198); Başkurt, Kazak, Kırgız, Özbek, Tatar ve Uygur Türkçelerinde “*kapı*” anlamına gelmektedir (Ercilasun 1991: 434-435). DLT'de “*yöneltisinde döndürmek, çevirmek (Oğuzca)*” şeklinde anlamlandırılan “*kaytar-*” fiili (Atalay 1999: 286) ise, Türkiye Türkçesinde “*1. Geri çevirmek, iade etmek. 2. İş yapmaktan kaçmak.*” karşılığındadır. “*kötürmek*” fiili Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü (EUTS)'nde “*götürmek, yüklemek, kaldırmak*”, Türkiye Türkçesinde “*1. Taşımak, ulaştırmak veya koymak. 2. Bir kimseyi bir yere kadar yanında yürütmek. 3. Bir şeyi yakından uzağa götürmek. 4. Yerinden ayırıp uzağa atmak veya yok etmek. 5. Öldürmek. 6. Dayanmak, katlanmak, tahammül etmek. 7. Birinin yanında yürüyüp ona bir yere kadar arkadaşlık etmek. 8. Bir sonuca vardırarak. 9. Kaybolmasına, yok olmasına yol açmak. 10-11. argo.*” anlamlarında kullanılmaktadır. EUTS'de “*hizmetçi, esir sahibi*” anlamına gelen “*kulluğ*” kelimesi, Türkiye Türkçesinde “*kulluk: 1. Kul olma durumu, kölelik, ubudiyet. 2. Kulun yaptığı iş. 3. trm.*” anlamlarını karşılamaktadır.

Çağdaş Türk lehçelerindeki yalancı eş değer kelimelere ise en uygun örneklerden biri “*derya*” kelimesidir. Çünkü bu kelime Başkurt, Kazak,

Kırgız, Özbek, Tatar, Türkmen ve Uygur Türkçelerinde “*nehir*” karşılığında (Ercilasun 1991: 644-645); Türkiye Türkçesinde ise “*deniz*” anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde “*genellikle, içinde bir şey yıkamak için kullanılan metal veya plastikten yayvan kap*” karşılığında kullanılan “*leğen*” kelimesinin, Özbek ve Uygur Türkçelerinde “*tepsi*” (Ercilasun 1991: 874-875) anlamına geldiğine de dikkat edilmelidir. Türkiye Türkçesinde “1. Küçük yaştaki oğlan veya kız. 2. Soy bakımından oğul veya kız, evlat. 3. Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak. 4. Genç erkek. 5-6-7. mec.” anlamlarındaki “*çocuk*” kelimesi, Türkmen Türkçesinde “*coocuk: domuz yavrusu*”nu karşılar (Karadoğan 2004: 103). Azeri Türkçesinde “*kayısı*” anlamına gelen “*erik*” kelimesi (Resulov 1995: 919), Türkiye Türkçesinde “1. Gülgillerden, beyaz çiçekli bir ağaç (*Prunus domestica*). 2. Bu ağacın kabuğu ince, çeşitli renklerde, mayhoş veya tatlı, eti sulu, tek ve sert çekirdekli yemişi.” anlamlarında kullanılmaktadır. Yine Azeri Türkçesinde “*bekar*” anlamındaki “*subay*” kelimesi (Özkan 1999: 887), Türkiye Türkçesinde “*silahlı kuvvetlerde asteğmenden orgeneral veya oramirale kadar rütbedeki asker*” karşılığındadır. Nogay Türkçesinde “*arazi, düz alan*” karşılığı verilen “*şöl*” kelimesi (Akbaba 2007: 164) ise Türkiye Türkçesinde “*çöl: kumluk, susuz ve ıssız geniş arazi, sahra, badiye*” anlamındadır.

Örneklere yer alan *kulluk, eşik, derya, leğen, çocuk, erik* ve *çöl* kelimelerinde tam; *boşat-, kötür-, kaytar-* kelimelerinde kısmî, *subay* kelimesinde ise sesteş yalancı eş değerlik söz konusudur.

1.2.2. Dünya Dillerinden Örnekler

Dünya dillerinin hemen hepsinde ya kökü aynı ya da alıntı olan kelimelerin yalancı eş değerlik oluşturduğuna rastlanmaktadır. Sözelimi Genel Arapçada “*öğretmen*” anlamına gelen “*el-mu‘allim : المعلم*” kelimesi, Mısır lehçesinde “*zanaat ustası*”; yine Genel Arapçada “*çocuk*” anlamında kullanılan “*as-sabî : الصبي*” kelimesi ise Mısır’da “*çırak*” karşılığında kullanılmaktadır (Suçin 2007: 49).

Slav dillerinden örnek verilecek olursa “*koza*” kelimesinin Bulgarcada “*Ne zaman?*”, Sırpçada ise “*Kimi, kime, kimde, kimden?*” [Phr] anlamlarında soru bildirdiğini görürüz. Benzer şekilde Romencede “*dudak*” karşılığında kullanılan “*buza*” kelimesi, Bulgarcada “*yanak*”ı karşılar. “*баба*” kelimesi Sırpçada “1. Büyükanne, anneanne, nine, nene; babaanne. 2. Karı, kocakarı. (SRP 2004: 6)”, Rusçada “1. 1. Karı. 2. Karı ağızlı. II. Tokmak (RTS 1994: 23)” anlamlarındadır.

Hint-Avrupa dillerinden olan İngilizcede “1. Kavram, mefhum. 2. Görüş, fikir. (L. Red. 2005: 75)” anlamına işaret eden “consept”, Almancada “konzept: Müsvedde, taslak, karalama (DTW 1996: 338)” [Eh] şeklinde geçer. Ayrıca İngilizce ve Almancada soru sözcüklerinin karşılıklı anlam değiştirmesi de bu durumu örnekler:

İng. where: nerede; nereye; nereden. (L.Red., 2005: 546) / Alm wer: 1. Kim, hangisi. 2. Kim ... ise 3. Biri. (DTW, 1996: 631) [Eh]

İng. who: Kim. (L.Red., 2005: 550) / Alm wo: 1. Nerede, neresi. 2. Orada, o zamanda. (DTW, 1996: 640) [Eh]

İspanyolca “Olay, vaka, hadise; sürüp gitme; arkadan gelen, sonuç, netice (İSTS 1991: 601)” karşılığına gelen “suceso”nun İngilizcede “success: 1. Başarı, başarılı iş. 2. Başarma, başarı. 3. Başarılı olan kimse. (L.Red. 2005: 450)” şeklinde kullanılması; İtalyanca “rumore: Gürültü, uğultu, tangırtı (İTS 2005: 767)”un, İngilizcede “rumor: Şayia, havadis, söylenti, dedikodu (Red. 2000: 847)”ya dönüşmesi ve Fransızca “actuel: 1. Güncel, şimdiki, günlük. 2. Günün havasına uygun. (FTS 1994: 41)”un İngilizcede “actual: Gerçek, hakikî, aslî, asıl, fiilî; şimdiki. (Red. 2000: 9)” olması da konuyla ilgili diğer örneklerdir.

Diller arasında etkileşimde, alıntılamayla oluşmuş yalancı eş değerlere de rastlanmaktadır. Sözelimi İngilizce “critic: 1. Tenkitçi, olumsuz noktalar üzerinde duran kimse. 2. Eleştirmen. (L.Red. 2005: 89)”, Türkçede “kritik: 1. Eleştiri” olmuş; İngilizce “harmonica: Armonika, mızık. (L.Red. 2005: 182)”, Fince “harmonikka: Akordeon [Cs]” şeklinde karşılanmış; İngilizce “concurrance: aynı olma, birlik, uyuşma; aynı zamana rastlama.”, Slovakçada “konkurencia: 1. yarışma. 2. rekabet. (Polackava 2006:)” halinde kullanılmış ve İngilizce “super: 1. Harika, çok güzel, süper. 2. Fazlasıyla, aşırı derecede. (L.Red. 2005: 454)”, Korecede “super: süpermarket (Vatamanu 2006: 5)”i ifade etmiştir.

Yalancı eş değerlik durumu birden fazla dil arasında da söz konusu olabilmektedir. Mesela, Hint-Avrupa dil ailesinin Slav koluna mensup olan Bulgarcada “мазна” kelimesi “yağlı” anlamına gelirken; aynı kelime aynı dil ailesinden Hırvatçada “sevimli, yumuşacık”, Makedoncada “sakin, düzgün, hoş, akıcı, yumuşacık, ipeksi” anlamına gelmektedir [Phr].

Örneklerde yer alan el-mu'allim, as-sabî, koza, buza, consept ~ konzept, where ~wer, who ~wo, suceso ~success kelimelerinde tam; баба ve мазна kelimelerinde ise kısmî yalancı eş değerlik bulunmaktadır.

2. KARAY TÜRKÇESİNDE YALANCI EŞ DEĞER KELİMELER

Tarihteki Hazar Türklerinin torunları olan ve bugün Karadeniz'in kuzeyindeki Kırım, Litvanya, Polonya gibi bölgelerde yaşayan Karay Türkleri, sayıları gittikçe azalan Musevi bir topluluktur ve nüfusları 2000 yılı itibariyle tahminen 700 civarındadır (Özkan 2002: 162). Kırım, Troki ve Haliç ağızları olan Karay Türkçesinin Kırım ağızı Kırım Tatar Türkçesinin tesirinde kalıp erimiş; Rus etkisinde kalan Troki ve Haliç ağızlarının konuşurları ise oldukça azalmıştır (Tekin 1999: 126-130).

Daha önce çalışılmamış bir konu olan "Karay Türkçesi ve Türkiye Türkçesi arasındaki yalancı eş değer kelimeler" tespit edilirken; kelimelerin anlamlarından sonra TK kısaltmasıyla gösterilen Tadeusz Kowalski'nin *Karayim Lehçesi Sözlüğü* (1996)'nden ve TÇ kısaltmasıyla gösterilen Tülay Çulha'nın *Karayca'nın Kısa Sözcüğü* (2006)'ndan yararlanılmıştır.

Türkiye Türkçesi ve Karay Türkçesi arasındaki yalancı eş değer kelimelerde dikkat çekici hususlardan biri, yapım eklerinin de yalancı eş değerlikte önemli olduğudur. Şöyle ki, iki lehçede de bulunan bir ek ortak bir köke geldiğinde, aynı ya da benzer anlam vermesi beklenir. Ancak ekin işlevi ve köke yüklendiği anlam düşünüldüğünde yalancı eş değerlik oluşmaktadır. Mesela "bil-" kökü ve "-gin" eki iki lehçede de bulunmaktadır. Ancak bilgin kelimesi Karay Türkçesinde "Bilme, vakıf olma, bilim, bilgi.", Türkiye Türkçesinde ise "Bilimsel bir konuda çok bilgisi olan kimse, bilimci, âlim." anlamını karşılamaktadır. Bu durum çevirmenlerin bu hususa ayrıca dikkat etmelerini gerektirmektedir. Benzer birkaç örnek aşağıdadır:

bitiş Kry. isim "Bitkiler, ot, ekin" TK: 28; "Kar, gelir, kazanç" TÇ: 53 / **bitiş** Türk. isim "1. Bitme işi. 2. Final."

dinli Kry. isim "Dindar" TK: 43 / **dinli** Türk. isim "Dini olan"

kabah Kry. isim "Kapı" TK: 66; "Kapı, avlu kapısı" TÇ: 71 / **kapak** Türk. isim "1. Her türlü kabın üstünü örtmeye veya bir deliği kapamaya yarayan nesne. 2. Dolap, sandık vb.ni örtmeye yarayan parça. 3. Kitap, defter vb.nin en üstüne geçirilen kılıf. 4. Biçilen ağaç kütüklerinin iki yanından çıkan, düzgün olmayan tahta. 5. Zivanada iki dış yan parça."

kapçuh Kry. isim "Kese, para kesesi, çuval" TÇ: 72 / **kapçık** Türk. isim "1. Küçük kap. 2. Boş mermi kovanı. 3. trm."

tuthun Kry. isim "Hapis, mahpus; hapishane." TÇ: 111 / **tutkun** Türk. isim "1. Gönül vermiş, meftun, meclup. 2. Bir şeye alışmış, bağlanmış, düşkün."

2.1. AYNI KÖKTEN GELEN YALANCI EŞ DEĞER KELİMELER

2.1.1. TAM YALANCI EŞ DEĞER KELİMELER

2.1.1.1. İsimler

- 2.1.1.1.1. **ahalıh** Kry. *isim* "İhtiyar, yaşlı" TÇ: 42 / **ağalık** Türk. *isim* "1. Ağa olma durumu. 2. mec."
- 2.1.1.1.2. **anlatuvçu** Kry. *isim* "Öğretici, ibret verici" TÇ: 45 / **anlatıcı** Türk. *isim* "Hikâye, fıkra vb.ni anlatan (kimse)."
- 2.1.1.1.3. **aşlıh** Kry. *isim* "Çavdar" TÇ: 47 / **aşlık** Türk. *isim* "1. Aş yapmak için hazırlanan ve saklanan şeyler. 2. Dövuıldıktan sonra savrulurak temizlenen ve kurutulan buğday. 3. Zahire."
- 2.1.1.1.4. **baba** Kry. *isim* "Kocakarı" TK: 17 / **baba** Türk. *isim* "1. Çocuğu olmuş erkek, peder. 2. Çocuğun dünyaya gelmesinde etken olan erkek. 3. Kazılarda çıkarılan toprağın miktarını hesaplayabilmek için yer yer bırakılan toprak dikme. 4. Çatı mertegi. 5. Bir ülkeye veya bir topluluğa yararlı olmuş kimse. / 6-7-8-9. mec. / 10. argo / 11-12. esk. / 13-14. trm."
- 2.1.1.1.5. **bilgin** Kry. *isim* "Bilme, vakıf olma, bilim, bilgi" TÇ: 52 / **bilgin** Türk. *isim* "Bilimsel bir konuda çok bilgisi olan kimse, bilimci, âlim."
- 2.1.1.1.6. **bitiş** Kry. *isim* "Bitkiler, ot, ekin" TK: 28; "Kar, gelir, kazanç" TÇ: 53 / **bitiş** Türk. *isim* "1. Bitme işi. 2. Final."
- 2.1.1.1.7. **dādā** Kry. *isim* "Amca" TÇ: 58 / **dede** Türk. *isim* "1. Torunu olan erkek, büyük baba, büyük peder. 2. Büyük babadan başlayarak geriye doğru atalardan her biri. 3. Mevlevi tarikatında çile doldurmuş olan dervişlere verilen unvan. 4. Ünl."
- 2.1.1.1.8. **dinli** Kry. *isim* "Dindar" TK: 43 / **dinli** Türk. *isim* "Dini olan"
- 2.1.1.1.9. **dostça** Kry. *isim* "Kadın arkadaş, kız arkadaş, eş" TÇ: 59-60 / **dostça** Türk. *isim* "1. Dosta yakışır, dost gibi. 2. zarf. Dosta yakışır biçimde, dostane"
- 2.1.1.1.10. **ertā** Kry. *isim* "Sabah" TÇ: 62 / **erte** Türk. *isim* "Bir günün veya olayın arkasından gelen zaman."
- 2.1.1.1.11. **eş** Kry. *isim* "Dost, ahbap" TÇ: 62 / **eş** Türk. *isim* "1. İkişer kişilik gruplarla oynanan oyunlarda, ortak oynayan iki kişiden her birinin öbürüne göre durumu, partner. 2. Karı kocadan her biri, hayat

Karay Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eş Değer Kelimeler

arkadaşı, refik, refika. 3. Birlikte yaşayan dişi ve erkek hayvandan her biri. 4. Birbirinin aynı olan veya birbirine çok benzeyen iki şeyden her biri, benzeri. 5-6-7. hlk."

- 2.1.1.1.12. genç** Kry. *isim* "Refah, gönenç; mal, varlık" TÇ: 64 / **genç** Türk. *isim* "1. Yaşı ilerlememiş olan, ihtiyar karşısı. 2. Gelişmesini tamamlamamış olan (bitki, hayvan). 3. Gençlikteki özelliklerini koruyan, dinç. 4. Zihin bakımından yeterince gelişmemiş, toy. 5. mec."
- 2.1.1.1.13. hoca** Kry. *isim* "Zengin, varlıklı" TÇ: 67; TK: 57 / **hoca** Türk. *isim* "1. Öğretmen. 2. Müslümanlıkta din görevlisi. 3. mec. 4. esk."
- 2.1.1.1.14. hronika** Kry. *isim* "Günün olayları, haberler" TÇ: 68 / **kronik** Türk. *isim* "1. Olayların birbiri ardınca sıra ile yazıldığı tarih, vakayiname. 2. Süreğen. 3. mec."
- 2.1.1.1.15. ilim** Kry. *isim* "Bilme, biliş" TÇ: 69 / **ilim** Türk. *isim* "1. Bilim. 2. mec."
- 2.1.1.1.16. issi** Kry. *isim* "Sıcak, ılık" TÇ: 70 / **ısı** Türk. *isim* "1. Bir cismin uzamasına, genişmesine, buharlaşmasına, erimesine, sıcaklığının artmasına, bir iş yapmasına neden olan fiziksel enerji. 2. Doğal vücut sıcaklığı, hararet. 3. Hastalığın etkisiyle ortaya çıkan vücut sıcaklığı. 4. Sıcaklık."
- 2.1.1.1.17. kabah** Kry. *isim* "Kapı" TK: 66; "Kapı, avlu kapısı" TÇ: 71 / **kapak** Türk. *isim* "1. Her türlü kabın üstünü örtmeye veya bir deliği kapamaya yarayan nesne. 2. Dolap, sandık vb.ni örtmeye yarayan parça. 3. Kitap, defter vb.nin en üstüne geçirilen kılıf. 4. Biçilen ağaç kütüklerinin iki yanından çıkan, düzgün olmayan tahta. 5. Zıvanada iki dış yan parça."
- 2.1.1.1.18. kabuh** Kry. *isim* "Dikenli çalılık" TK: 66 / **kabuk** Türk. *isim* "1. Bir şeyin üstünü kaplayan ve onu dış etkilere karşı koruyan, kendiliğinden oluşmuş sertçe bölüm, kışır. 2. Ekmeğin pişme sırasında içinden daha çok sertleşen dış bölümü. 3-4-5. trm."
- 2.1.1.1.19. kapçuh** Kry. *isim* "Kese, para kesesi, çuval" TÇ: 72 / **kapçık** Türk. *isim* "1. Küçük kap. 2. Boş mermi kovani. 3. trm."
- 2.1.1.1.20. karı** Kry. *isim* "Koca, ihtiyar, yaşlı" TÇ: 73 / **karı** Türk. *isim* "1. Bir erkeğin evlenmiş olduğu kadın, eş, refika, zevce. 2. kaba konuşmada kadın. 3. hlk."

- 2.1.1.1.21. karış** Kry. *isim* "Beş" TÇ: 73 / **karış** Türk. *isim* "Parmaklar birbirinden uzak duracak biçimde gergin duran elde, başparmak ile serçe parmağın uçları arasındaki açıklık."
- 2.1.1.1.22. keman** Kry. *isim* "Yay" TÇ: 75 / **keman** Türk. *isim* "1. Dört teli olan, çenenin altına dayayarak çalınan yaylı saz. 2. esk. "
- 2.1.1.1.23. kıyma** Kry. *isim* "Bir nevi patates sucuğu" TK: 81 / **kıyma** Türk. *isim* "1. Kıymak işi. 2. Çekilmiş et. 3. hlk."
- 2.1.1.1.24. kovuş** Kry. *isim* "Kadeh" TÇ: 80 / **kovuş** Türk. *isim* "Kovma işi"; **kova** Türk. *isim* "1. Genellikle su ve sulu şeyler taşımaya, kuyudan veya denizden su çekmeye yarayan üstünden kulplu kap. 2. sf. Bu kabın alacağı miktarda."³
- 2.1.1.1.25. körüm** Kry. *isim* "Dış, harici" TÇ: 81 / **görüm** Türk. *isim* "Görme yetisi."
- 2.1.1.1.26. kumuşsuz** Kry. *isim* "Parasız, bedava" TK: 93 / **gümüştüz** Türk. *isim* "Gümüştü olmayan, gümüş olmadan. (GTS'de yok)"
- 2.1.1.1.27. oba** Kry. *isim* "I. Yığın, küme. II. Mezar, çukur, siper " TÇ: 89 / **oba** Türk. *isim* "1. Göçebelerin konak yeri. 2. Bu yerde konaklayan göçebe halk veya aile. 3. Genellikle bölmeli göçebe çadırı."
- 2.1.1.1.28. oyun** Kry. *isim* "Müzik, musiki" TÇ: 91 / **oyun** Türk. *isim* "1. Vakit geçirmeye yarayan, belli kuralları olan eğlence. 2. Kumar. 3. Şaşkınlık uyandırıcı hüner. 4. Tiyatro veya sinemada sanatçının rolünü yorumlama biçimi. 5. Müzik eşliğinde yapılan hareketlerin bütünü. 6. Seslendirilmek veya sahnede oynanmak için hazırlanmış eser, temsil, piyes. 7. Bedence ve kafaca yetenekleri geliştirmek amacıyla yapılan, çevikliğe dayanan her türlü yarışma. 8. - 9. trm. 10. mec."
- 2.1.1.1.29. ömur** Kry. *isim* "Ebedi, sonsuz" TK: 112 / **ömür** Türk. *isim* "1. Yaşam. 2. mec."

³ Burada, "kadeh" karşılığında kullanılan **kovuş** kelimesi "içine bir şey konan" kavram ilgisıyla düşünüldüğünde **kova** ve **kovan** kelimeleriyle ilgili görünmektedir. Nitekim Türkiye Türkçesinde bu üç kavram için şu karşılıklar verilmektedir. **Kova**: 1. Genellikle su ve sulu şeyler taşımaya, kuyudan veya denizden su çekmeye yarayan üstünden kulplu kap. 2. sf. Bu kabın alacağı miktarda. **Kovan**: 1. Fişeğin kapsül, barut ve kurşun taşıyan yuva bölümü, kapçık. 2. Çoğunlukla toprak veya tahtadan yapılan arı barınağı. 3. hlk. Yayı. **Kadeh**: a. 1. İçki içmeye yarayan ayaklı bardak. 2. sf. Bu bardağın alabileceği miktarda olan. Anlamlardan yola çıkılırsa; "içinde su, içki, kapsül, barut, kurşun, arı, bal vb. bulunan" anlam alanında yer alan bu üç kelime (**kovuş**, **kovan**, **kova**) muhtemel ortak bir köke bağlı görünmektedir.

Karay Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eş Değer Kelimeler

- 2.1.1.1.30. semiz** Kry. *isim* "Yağ" TK: 121 / **semiz** Türk. *isim* "1. Şişman. 2. Eti, yağı çok olan, tavlı."
- 2.1.1.1.31. sünnet** Kry. *isim* "İyi, ahlak, tabiat" TÇ: 101 / **sünnet** Türk. *isim* "1. Hz. Muhammed'in Müslümanlarca uyulması gerekli sayılan davranışları ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu söz. 2. Erkek çocukta, erkeklik organının ucundaki derinin çepeçevre kesilmesi. 3. Sünnet düğünü."
- 2.1.1.1.32. şişlik** Kry. *isim* "Kızartmalık et" TÇ: 103 / **şişlik** Türk. *isim* "Şiş (II) olmaya elverişli. Şiş (I)."
- 2.1.1.1.33. tabu** Kry. *isim* "Minnet, minnettarlık" TÇ: 103 / **tabu** Türk. *isim* "1. Kutsal sayılan bazı insanlara, hayvanlara, nesnelere dokunulmasını, kullanılmasını yasaklayan, aksi yapıldığında zararı dokunacağı düşünülen dini inanç. 2. Yasaklanarak korunan (nesne, kelime, davranış). 3. Tekinsiz."
- 2.1.1.1.34. tarlıh** Kry. *isim* "Bela, felaket" TÇ: 105 / **darlık** Türk. *isim* "1. Dar olma durumu. 2-3. mec."
- 2.1.1.1.35. tav** Kry. *isim* "Orman" TÇ: 106 / **dağ** Türk. *isim* "Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü."
- 2.1.1.1.36. terk** Kry. *isim* "Çabuk, çarçabuk, süratle" TÇ: 107; "Hızlı, çabuk, acele" TK: 139 / **terk** Türk. *isim* "1. Bırakma, ayrılma. 2. Vazgeçme. 3. Bakmama, ihmal etme."
- 2.1.1.1.37. to** Kry. *isim* "Dağ keçisi" TÇ: 109 / **dağ** Türk. *isim* "Yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hâkim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü."
- 2.1.1.1.38. tuthun** Kry. *isim* "Hapis, mahpus; hapisane." TÇ: 111 / **tutkun** Türk. *isim* "1. Gönül vermiş, meftun, meclup. 2. Bir şeye alışmış, bağlanmış, düşkün."
- 2.1.1.1.39. tümän** Kry. *isim* "1. On bin. 2. Oldukça fazla. 3. Bölge, idare. 4. Şehir." TÇ: 112 / **tümen** Türk. *isim* "1. Tugayla kolordu arasında yer alan birlik, fırka. 2-3-4. esk."
- 2.1.1.1.40. tüzlük** Kry. *isim* "Doğruluk, adalet" TÇ: 113 / **düzlük** Türk. *isim* "1. Düz olma durumu. 2. Geniş, düz yer. 3. trm."

- 2.1.1.1.41. ulan** Kry. *isim* "Çocuk, evlat" TÇ: 114; "Oğlan çocuğu" TK: 153 / **ulan** Türk. *isim* "ünl. kaba. 1. Ey. 2. Öfke ve nefret anlatan bir seslenme sözü."
- 2.1.1.1.42. uruş** Kry. *isim* "Mücadele, savaş" TÇ: 114 / **vuruş** Türk. *isim* "1. Vurma işi. 2-3. trm."
- 2.1.1.1.43. vahtlıh** Kry. *isim* "Dergi, magazin, mecmua" TÇ: 117 / **vakitlik** Türk. *isim* "Zamanlık, sürelik (GTS'de yok)"
- 2.1.1.1.44. verän** Kry. *isim* "Zelil, ezilmiş" TÇ: 117 / **viran** Türk. *isim* "Yıkık, harap."
- 2.1.1.1.45. yaban** Kry. *isim* "Çöl, sahra" TÇ: 118 / **yaban** Türk. *isim* "1. İnsan yaşamayan, ıssız yer. 2. İssız yerde yaşayan veya yetişen canlı. 3. Yaban olan, yabana özgü olan. 4. hlk."
- 2.1.1.1.46. yarı** Kry. *isim* "Yön, istikamet, cihat; -e doğru" TÇ: 120 / **yarı** Türk. *isim* "1. Bir bütünü oluşturan iki eşit parçadan her biri, nısıf. 2. Futbolda 45 dakikalık iki devreden her biri. 3. Bir şeyin yarısı kadar olan, yarım olan. 4. Gereğinden az, tam olmayarak."
- 2.1.1.1.47. yaş** Kry. *isim* "Yıl, sene" TÇ: 121 / **yaş** Türk. *isim* "1. Doğuştan veya kuruluştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman, sin (II). 2. Hayatın çeşitli evrelerinden her biri, çağ. 3. Bir kurum, bir kuruluş, düzen vb.nin kurulduğundan bu yana geçen zaman. / 4. trm."
- 2.1.1.1.48. yaşlı** Kry. *isim* "Genç, taze" TÇ: 121; TK: 166 / **yaşlı** Türk. *isim* "1. Yaşı ilerlemiş, kocamış, ihtiyar (kimse). 2. Yaşı ilerlemiş kimse."

2.1.1.2. Fiiller

- 2.1.1.2.1. aldat-** Kry. *fiil* "Yalanı cezalandırmak" TK: 5 / **aldat-** Türk. *fiil* "1. Beklenmedik bir davranışla yanıltmak. 2. Karşısındakinin dikkatsizliğinden, ilgisizliğinden yararlanarak onun üzerinden kazanç sağlamak. 3. Birine verilen sözü tutmamak. 4. Yalan söylemek. 5. Bir şeyin görünürdeki durumu, o şeyin niteliği bakımından yanlış bir kanı vermek. 6. Ayartmak, kötü yola sürüklemek, baştan çıkarmak, iğfal etmek. 7. Karı ve kocadan biri eşine sadakatsizlik etmek, ihanet etmek. 8. Oyalamak, avutmak."
- 2.1.1.2.2. alın-** Kry. *fiil* "Tutunmak, tutmak" TÇ: 44 / **alın-** Türk. *fiil* "1. Alma işi yapılmak. 2. Elde edilmek. 3. Uyarlanmak. 4. mec."

- 2.1.1.2.3. alış-** Kry. *fiil* "Değişmek, değiştirmek, yerine koymak" TÇ: 44; "Değişmek, değiştirmek" TK: 6 / **alış-** Türk. *fiil* "1. Bir işi tekrarlayarak kolaylıkla yapabilmek. 2. Yadırgamaz duruma gelmek. 3. Uyar duruma gelmek, uygun gelmek, intibak etmek. 4. Sürekli ister olmak. 5. Bağlanmak, ısınmak. 6. Bağımlılık kazanmak. 7. Evcilleşmek, ehlileşmek. 8. Tutuşmak, yanmaya başlamak."
- 2.1.1.2.4. alıştır-** Kry. *fiil* "1. Değiştirmek, 2. Şeklini değiştirmek, 3. Yerini başkasına bırakmak" TK: 6 / **alıştır-** Türk. *fiil* "1. Alışmasına yol açmak. 2. Uyar duruma getirmek."
- 2.1.1.2.5. boşa-** Kry. *fiil* "Bağışlamak" TK: 31 / **boşa-** Türk. *fiil* "1. Kanunlara göre iki eş, aile ilişkisini kesmek."
- 2.1.1.2.6. kalk-** Kry. *fiil* "Varmak, yetişmek" TÇ: 72 / **kalk-** Türk. *fiil* "1. Gitmek üzere yerinden ayrılmak. 2. Oturma durumundan dik duruma gelmek, doğrulmak. 3. Uyanarak yataktan ayrılmak. 4. Yukarı doğru yükselmek. 5. Taşıtlar yola çıkmak. 6. Uçmak, havalanmak. 7. Yerinden ayrılıp yol almaya başlamak. 8. Hayvan iki art ayağı üzerinde dik durum almak. 9. Kabarmak, ayrılmak. 10. Derlenip götürülmek. 11. Hasta iyileşerek gezecek duruma gelmek. 12. Varlığı, hayatı son bulmak. 13. Ayakta beklemek. 14. Girişmek, başlamak, davranmak, yeltenmek. 15. Geçerli olmamak, geçerliğini yitirmek, geçmez olmak. 16. Uygulanmaz olmak. 17. Güncelliğini yitirmek. 18. Bir durumdan başka bir duruma geçmek. 19. Başka yere gitmek, taşınmak. 20. Yok olmak, artık bulunmamak."
- 2.1.1.2.7. katıl-** Kry. *fiil* "Dokunmak" TÇ: 74 / **katıl-** Türk. *fiil* "I. 1. Katma işi yapılmak. 2. Bir topluluğa girmek, iştirak etmek. 3. Ortak olmak, benimsemek. II. Aşırı derecede gülme, ağlama, gıdıklanma, korkma vb. tepkiler sırasında, solunum kaslarının kasılmasından dolayı soluk kesilmek."
- 2.1.1.2.8. katla-** Kry. *fiil* "Tekrarlamak; eklemek" TÇ: 74 / **katla-** Türk. *fiil* "1. Kâğıt, kumaş vb. nesnelere üst üste kat oluşturacak biçimde bükme. 2. Arttırarak çoğaltmak."
- 2.1.1.2.9. kır-** Kry. *fiil* "Kazımak, tırmalamak" TÇ: 77 / **kır-** Türk. *fiil* "1. Sert şeyleri vurarak veya ezerek parçalamak. 2. İri parçalara ayırmak. 3. Belirli bir biçimde katlamak. 4. Öldürmek, yok olmasına neden olmak. 5. Bir şeyin fiyatını azaltmak, indirmek. 6. Dileğini kabul etmeyerek veya beklenmeyen bir davranış karşısında bırakarak gücendirmek, incitmek. 7. Tavlada karşı oyuncunun pulunu oyun

dışında bırakmak. 8. Vücut kemiklerinden birini parçalamak. 9. Tahılı iri ve kaba öğütmek. 10. Hareket durumundaki canlının veya taşıtın yönünü değiştirmek, çevirmek, döndürmek. 11-12.mec. 13. argo. 14. trm."

2.1.1.2.10. kondur- Kry. *fiil* "Konaklatmak, geceletmek" TK: 87 / **kondur-** Türk. *fiil* "1. Konma işini yaptırmak. 2. Gelişigüzel takmak, iliştiirmek. 3. Birden yapıvermek veya söyleyivermek. 4. mec."

2.1.1.2.11. kutla- Kry. *fiil* "Açmak, bildirmek; ad koymak, takdis etmek" TÇ: 83 / **kutla-** Türk. *fiil* "1. Mutlu bir olaya sevinildiğini söz, yazı veya armağanla anlatmak, tebrik etmek. 2. Önemli bir olayın gerçekleşmesinin yıl dönümü dolayısıyla tören yapmak, tesit etmek."

2.1.1.2.12. onar- Kry. *fiil* "Gelişmek, başarıya ulaşmak" TK: 108; "Onarmak, gelişmek, inkişaf etmek" TÇ: 90 / **onar-** Türk. *fiil* "1. Bozulmuş, eskimiş olan bir şeyi düzeltip işler veya kullanılır duruma sokmak, işe yarar duruma getirmek, tamir etmek. 2. Bir yapının, bir heykelin, bir resmin bozulmuş yerlerini yeniden yapmak, ilk duruma getirmek, restore etmek. 3. mec."

2.1.1.2.13. rastla- Kry. *fiil* "Haklı kılmak" TÇ: 94 / **rastla-** Türk. *fiil* "1. Bir kimse ile karşı karşıya gelmek, karşılaşmak, rast gelmek, tesadüf etmek. 2. Atılan şey hedefi bulmak, rast gelmek"

2.1.1.2.14. rastlan- Kry. *fiil* "Affedilmek" TK: 116 / **rastlan-** Türk. *fiil* "Karşılaşılma, rast gelmek, tesadüf edilmek"

2.1.1.2.15. saçıl- Kry. *fiil* "Ekilmek, dikilmek" TÇ: 95 / **saçıl-** Türk. *fiil* "1. Saçma işi yapılmak. 2. Etrafa dağılmak, yayılmak. 3. Açılıp saçılmak."

2.1.1.2.16. tah- Kry. *fiil* "1. Tartmak, tartıya çekmek. 2. Bağlamak." TÇ: 103 / **tak-** Türk. *fiil* "1. Bir şeyi başka bir yere uygun bir biçimde tutturmak, iliştiirmek, geçirmek. 2. Düğün vb. törenlerde takı armağan etmek. 3. Ad, lakap koymak. 4. Kuşanmak. 5. Kendisiyle birlikte götürmek, yanına almak veya arkasından izletmek. 6. mec. 7-8-9. argo."

2.1.1.2.17. tala- Kry. *fiil* "Yağma etmek, talan etmek, soymak" TÇ: 103 / **dala-** Türk. *isim* "1. Köpek, kurt vb. hayvanlar dişlemek, ısırma. 2. Zehirli böcek, ısırma otu, sert kumaş dokunarak teni acıtmak veya kaşındırma."

2.1.1.2.18. tartıl- Kry. *fiil* "1. Taşınma, çekilmek, sürülme. 2. Sürüklenme. 3. Sürüncemede bırakma, devam etmek, sürdürme."

Karay Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eş Değer Kelimeler

TK: 135 / **tartıl-** Türk. *fiil* "1. Tartma işi yapılmak veya tartma işine konu olmak. 2. Kendini tartmak."

2.1.1.2.19. uzat- Kry. *fiil* "Eşlik etmek, uğurlamak" TK: 156 / **uzat-** Türk. *fiil* "1. Uzamasına sebep olmak, uzamasını sağlamak. 2. Baş, kolları veya bacakları bir yere yöneltmek. 3. Bir şeyi vermek için birine yöneltmek. 4. Germek. 5. Konuşmayı sürdürmek. 6. Vermek, göndermek. 7. Süreyi artırmak, temdit etmek."

2.1.1.2.20. yabul- Kry. *fiil* "Örtünmek, giyinmek, (başını) örtmek" TÇ: 118 / **yapıl-** Türk. *fiil* "1. Yapma işine konu olmak. 2. mec."

2.1.1.2.21. yarat- Kry. *fiil* "Takdir etmek, tasvip etmek" TÇ: 120 / **yarat-** Türk. *fiil* "1. Allah, olmayan bir şeyi var etmek. / 2.-3. mec."

2.1.1.2.22. yasa- Kry. *fiil* "Kurmak, inşa etmek" TK: 165 / **yasa-** Türk. *fiil* "1. Düzen vermek. 2. Yasa koymak."

2.1.1.2.23. yaşar- Kry. *fiil* "Gençleşmek, genç olmak" TÇ: 121; "Yeşermek" TK: 165 / **yaşar-** Türk. *fiil* "1. Islanmak, nemlenmek. 2. Yaşla dolmak."

2.1.2. KISMÎ YALANCI EŞ DEĞER KELİMELER⁴

2.1.2.1. İsimler

⁴ Kısmî yalancı eş değer kelimeler başlığı altında verilen örneklerde, kısmî yalancı eş değeriye yol açan farklı anlamın altı çizilerek gösterilmek istenmiştir. Ancak Karay Türkçesindeki kelimenin Türkiye Türkçesindeki dengi, ilgili örneğin Karay Türkçesi kısmında anlam olarak verilmişse, Türkiye Türkçesindeki farklı anlamlar metnin netliği düşünülerek ayrıca altı çizilerek belirtilmemiştir.

çalma Kry. *isim* "Sarı, kavuk" TK: 37 / **çalma** Türk. *isim* "1. Çalmak işi. 2. Hırsızlık. sirkat. 3. Başa sarılan sarık. 4. Çalınmış. 5. Kakmalı olmayan, kalemle işlenmiş. 6. hık."

bas- Kry. *fiil* "Basmak, yürümek" TÇ: 50 / **bas-** Türk. *fiil* "1. Vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak. 2. Küçük çocuklar ayakta durabilmek. 3. Bir şeyi, üzerine kuvvet vererek itmek. 4. Sıkıştırarak yerleştirmek. 5. Bası işi yapmak, tabetmek. 6. Örtmek, bürümek, kaplamak. 7. Bir şey üzerinde kalıp, mühür vb.yle iz yapmak. 8. Baskın yapmak. 9. Bazı adlarla sertlik, aşırılık anlamlarında yardımcı fiil olarak kullanılır. 10. Bir kimse bir yaşa girmek. 11. Duman, sis vb. çevreyi kaplamak, çökmek. 12. Basınç yaparak sıvı ve gazları itmek. 13. Kümes hayvanları kuluçkaya yatmak. 14. Uygunsuz vaziyette yakalamak. 15. mec."

- 2.1.2.1.1. aĝa, aĝa** Kry. *isim* "Büyük, ihtiyar; aĝabey, amca" TÇ: 42 / **aĝa** Türk. *isim* "1. Geniş toprakları olan, sözü geçen, varlıklı kimse. 2. Halk arasında sayılan ve sözü geçen erkeklere verilen unvan. 3. Büyük kardeş, aĝabey. 4. Okuryazar olmayan yaşlı kimselerin adlarıyla birlikte kullanılan san. 5. mec. 6. hlk. 7. trm."
- 2.1.2.1.2. bar** Kry. *isim* "1. Bütün, hepsi. 2. Coĝunluk. 3.(-dır eki ile) var olmak, mevcut olmak" TK: 20; "Var, var olan" TÇ: 50 / **var** Türk. *isim* "1. Mevcut, evrende veya düşüncede yer alan, yok karşıtı. 2. trm. 3. Elde bulunan her şey."
- 2.1.2.1.3. başlıh** Kry. *isim* "1. Baş, kafa. 2. Başlama; asıl, esas, ana. 3. Tepe, başlık, üst kısım." TÇ: 50; "Başlangıç, baş, başlık" TK: 22 / **başlık** Türk. *isim* "1. Genellikle başı korumak için giyilen şapka, serpuş. 2. Üst giysilerinin yakalarına takılı başlık, kapüşon. 3. Hayvan koşumunun başa geçirilen bölümü. 4. Bir sütunun, bir direğin tepeliği. 5. Kâğıt veya zarf üstüne basılmış ad ve adres, antet. 6. Bir yazının, bir kitabın bölümlerinin başına konulan ve konuyu kısaca tanıtan ibare, serlevha. 7. Bazı bölgelerde, evlenirken, damadın kaynatasına ödemesi görenek olan para. 8. Tablaların veya iş parçalarının düzgün kalmasını sağlamak amacı ile baş taraflarına takılan parça. 9. Tekerlek parmaklarının çakılı olduğu kısım, top."
- 2.1.2.1.4. borçlu** Kry. *isim* "1. Borçlu. 2. Suçlu." TÇ: 54 / **borçlu** Türk. *isim* "1. Borcu olan, borç almış olan, verecekli, medyun, alacaklı karşıtı. 2-3. mec."
- 2.1.2.1.5. burun** Kry. *isim* "1. Burun; 2. Önce, evvel" TK: 33; "Önce, -den önce, evvelki; burun" TÇ: 55 / **burun** Türk. *isim* "1. Alınla üst dudak arasında bulunan, çıkıntılı, iki delikli koklama ve solunum organı. 2. Bazı şeylerin ön ve sivri bölümü. 3. mec. 4. trm."
- 2.1.2.1.6. buyruh** Kry. *isim* "1. Buyruk, emir. 2. Tanrı sözü." TK: 34 / **buyruk** Türk. *isim* "1. Belirli bir davranışta bulunmaya zorlayıcı söz, emir, ferman. 2. Egemenlik."
- 2.1.2.1.7. büvräk** Kry. *isim* "Böbrek; iç, içeri" TÇ: 56 / **böbrek** Türk. *isim* "Kandaki zararlı maddeleri süzüp idrar olarak salan, omurganın sağ ve sol yanında bulunan çift organdan her biri."
- 2.1.2.1.8. cuhur** Kry. *isim* "Çukur, mahzen" TÇ: 56 / **çukur** Türk. *isim* "1. Çevresine göre aşağı çökmüş olan yer. 2. Çene ve yanaktaki gamze. 3. mec."

Karay Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eş Değer Kelimeler

- 2.1.2.1.9. curum** Kry. *isim* "1. Çarpışma, çatışma, müsademe. 2. Ceza, suç." TÇ: 56 / **cürüm** Türk. *isim* "1. Suç. 2. Yanlışlık, kusur veya hata."
- 2.1.2.1.10. çalışma** Kry. *isim* "Çalışma, teşebbüs" TÇ: 57 / **çalışma** Türk. *isim* "1. Çalışmak işi, emek, say. 2. Bir yapı elemanının yük altında biçim değiştirmesi, az veya çok zorlanması. 3. Bünyesindeki suyun azalması veya çoğalması sonucu ağacın biçim ve boyutlarının değişmesi. 4. Bilimsel ve sanatsal amaçlı ürün."
- 2.1.2.1.11. çalma** Kry. *isim* "Sarık, kavuk" TK: 37 / **çalma** Türk. *isim* "1. Çalmak işi. 2. Hırsızlık, sirkat. 3. Başa sarılan sarık. 4. Çalınmış. 5. Kakmalı olmayan, kalemle işlenmiş. 6. hlk."
- 2.1.2.1.12. çibin** Kry. *isim* "Sivrisinek" TK: 40 / **cibin** Türk. *isim* "esk. Sinek"
- 2.1.2.1.13. dünya** Kry. *isim* "1. Dünya. 2. İnsan" TK: 43-44 / **dünya** Türk. *isim* "1. Güneşe yakınlık bakımından üçüncü gezegen, yer, yerküre, yer yuvarı, yer yuvarlağı, acun. 2. Dış, çevre, ortam. 3. İnançları bir olan ülke veya insanlar topluluğu. 4. Meslek veya iş birliği içinde bulunma, camia. 5. El gün, herkes. 6. mec."
- 2.1.2.1.14. dünyalılı** Kry. *isim* "1. Dünyalık, bu dünyaya ait. 2. İnsana özgü." TK: 44 / **dünyalık** Türk. *isim* "Mal, mülk, servet, para."
- 2.1.2.1.15. eda** Kry. *isim* "Davranış, tavır" TÇ: 60 / **eda** Türk. *isim* "I. 1. Davranış, tavır. 2. Naz, işve. 3. Anlatış biçimi, tarzı. II. Verme, ödeme, yerine getirme."
- 2.1.2.1.16. eksik** Kry. *isim* "Eksik, yetersiz; sıkıntı, kıtlık" TÇ: 61 / **eksik** Türk. *isim* "1. İhtiyaç duyulan şey. 2. Bir bölümü olmayan, noksan, natamam. 3. Mükemmel olmayan, kusurlu, muallel, sakat. 4. Az."
- 2.1.2.1.17. erän** Kry. *isim* "Becerikli, bilgili, layık, iyi, üstün kişi, erkek kişi, koca" TÇ: 62 / **eren** Türk. *isim* "1. Ermiş. 2. Olağanüstü sezgileriyle birtakım gerçekleri gördüğüne inanılan kimse."
- 2.1.2.1.18. fefese** Kry. *isim* "1. Gevezelik, dedikodu. 2. Evham, kuruntu." TÇ: 63 / **vesvese** Türk. *isim* "Kuruntu"

- 2.1.2.1.19. gayet** Kry. *isim* "Nihayet, uç, son" TÇ: 63 / **gayet** Türk. *isim* "Pek, çok, pek çok, güçlü bir biçimde, etkili olarak"⁵
- 2.1.2.1.20. halha** Kry. *isim* "Halka, halhal, ayak bileziği" TK: 55 / **halka** Türk. *isim* "1. Çeşitli metallerden veya tahtadan yapılmış çember. 2. Çember biçiminde çeşitli nesnelere yapılmış tutturma aracı. 3. Değerli metallere yapılan çember biçimindeki süs eşyası. 4. Su gibi sıvıların içine katı bir nesnenin düşmesiyle oluşan, gittikçe büyüyen açılan çembere benzeyen biçim. 5. Çember biçiminde dizilmiş topluluk. 6. Uykusuzluk, yorgunluk, üzüntü vb. sebeplerle göz altında beliren koyuluk. 7. Bir tür ufak, yağlı ve tuzlu simit. 8. Çember biçiminde olan. 9. trm."
- 2.1.2.1.21. ham** Kry. *isim* "Yaş, nemli, ham" TÇ: 65 / **ham** Türk. *isim* "1. Yenecek kadar olgun olmayan (meyve), olmamış. 2. İşlenmemiş (madde) 3. İdmansız. 4-5. mec."
- 2.1.2.1.22. hatır** Kry. *isim* "Gönül" TÇ: 66 / **hatır** Türk. *isim* "1. Düşünme, akılda tutma, hafıza, zihin, akıl, yâd. 2. Gönül, kalp. 3. Birine karşı duyulan saygı, sevgi. 4. Durum, keyif, hâl."
- 2.1.2.1.23. ip** Kry. *isim* "İp, tel" TÇ: 70 / **ip** Türk. *isim* "1. İplik. 2. mec."
- 2.1.2.1.24. iz** Kry. *isim* "İz, yol" TK: 64 / **iz** Türk. *isim* "1. Bir şeyin geçtiği veya önce bulunduğu yerde bıraktığı belirti, nişan, alamet, emare. 2. Bir şeyin dokunmasıyla geride kalan belirti. 3. Bir olay veya bir durumdan geride kalan belirti, ipucu, emare. 4. Bir olay, bir durum veya yaşayıştan geride kalan belirti, eser. 5. trm."
- 2.1.2.1.25. kalkan** Kry. *isim* "Miğfer, başlık; kalkan" TÇ: 72 / **kalkan** Türk. *isim* "I. 1. Ok, kılıç vb.nden korunmak için savaşçıların kullandığı korunmalık. 2. Toplum olaylarında güvenlik görevlilerinin çeşitli saldırı araçlarından kendilerini ve başkalarını korumak için kullandıkları, özel olarak yapılmış korumalık. 3. mec. II. Yan yüzergillerden, büyük, yassı, derisi düğme veya çivi denilen birtakım sivri kemiklerle örtülü, beyaz etli balık, kalkan balığı (Scophtalmus maximus)."

⁵ Ferit Devellioğlu'nun *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*'inde köken olarak Arapça غایت kelimesine bağlanan *gayet* kelimesinin iki anlamı bulunmaktadır: "1. Nihayet, uç, son. 2. Çok, fazla, son derece." (Devellioğlu 1998: 280). İlgili örnekten, bu anlamlardan ilkinin Karay Türkçesinin, ikincisini ise Türkiye Türkçesinin tercih ettiği anlaşılmaktadır. Kelime böylece kısmî yalancı eş değer durumuna düşmüştür.

- 2.1.2.1.26. kamuş** Kry. *isim* "1. Kamış. 2. Kol kemiği." TK: 68 / **kamış** Türk. *isim* "1. Buğdaygillerden, sulak, nemli yerlerde yetişen, boğumlu, sert gövdesi olan bitkiler (Phragmites australis). 2. Bu bitkiden yapılmış. 3. Sıvı içecekleri bardak veya şişeden kolayca içmek için kullanılan ince, plastik boru, pipet. 4. (kaba konuşmada) Erkeklik organı."
- 2.1.2.1.27. kap** Kry. *isim* "Çuval, kese" TÇ: 72 / **kap** Türk. *isim* "I. 1. İçi gaz, sıvı veya katı herhangi bir maddeyi alabilen oyuk nesne. 2. Kap kacak. 3. Türlü şeylerin taşınması veya saklanması için kullanılan torba, kılıf, çanta, sepet, sandık vb. 4. Kapak, cilt. II. 1. Gövdeyi omuzların üstünden çepeçevre saracak biçimde yapılan bir tür üst giysisi. 2. Kadınların giydiği kolsuz üstlük."
- 2.1.2.1.28. kaya** Kry. *isim* "Kaya, kepez, yalıyar" TÇ: 74 / **kaya** Türk. *isim* "1. Büyük ve sert taş kütleli. 2. Kayaç."
- 2.1.2.1.29. kıyas** Kry. *isim* "Sayı, adet; ölçü" TÇ: 77 / **kıyas** Türk. *isim* "1. Bir tutma, denk sayma. 2. Karşılaştırma, oranlama, mukayese. 3. esk. 4. trm."
- 2.1.2.1.30. kişi** Kry. *isim* "Kişi, kimse, kadın" TÇ: 78 / **kişi** Türk. *isim* "1. İnsan, şahıs, zat, nefes. 2.-3. trm. 4. hlk. 5. esk."
- 2.1.2.1.31. kol** Kry. *isim* "El; kol" TÇ: 79; "Kol, el" TÇ: 79 / **kol** Türk. *isim* "1. İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm. 2. Vücudunun bu bölümünü saran bölümü. 3. Makinelerde tutup çevirmeye, çekmeye yarayan ağaç veya metal parça. 4-5-6. trm. 7. Koltuk, divan vb.nin yan tarafında bulunan dayanmaya yarayan parça. 8. Bir şeyin ayrıldığı bölümlerden her biri, dal (I), kısım (II), şube, branş. 9. trm. 10. İş takımı, ekip, grup. 11. trm. 12. Dizi, düzen. 13. trm."
- 2.1.2.1.32. kul** Kry. *isim* "1. Kul, köle. 2. Hizmetkâr, uşak." TÇ: 82 / **kul** Türk. *isim* "1. Tanrı'ya göre insan, abd. 2-3. trm."
- 2.1.2.1.33. kumuş** Kry. *isim* "Gümüş, gümüş para" TK: 93 / **gümüş** Türk. *isim* "1. Atom numarası 47, atom ağırlığı 107,88, yoğunluğu 10,5 olan, 960 °C'ye doğru sıvı durumuna geçen, parlak beyaz renkte, kolay işlenir ve tel durumuna gelebilen element (simgesi Ag). 2. Bu elementten yapılmış."
- 2.1.2.1.34. kuyu** Kry. *isim* "Kuyu, çeşme" TK: 96 / **kuyu** Türk. *isim* "1. Su katmanına varıncaya kadar derinliğine kazılan, genellikle silindirik

biçiminde, çevresine duvar örülen, suyundan yararlanılan çukur. 2. Toprağa kazılan derince çukur. 3. mec. 4. trm."

- 2.1.2.1.35. niyet** Kry. *isim* "Niyet, adağ, vaad" TK: 106 / **niyet** Türk. *isim* "1. Bir şeyi yapmayı önceden isteyip düşünme, maksat. 2. Fal gibi kullanılmak amacıyla içine mâni yazılıp katlanmış veya şekerlere sarılmış kâğıt parçası. 3. trm."
- 2.1.2.1.36. oturuş** Kry. *isim* "1. Oturuş. 2. İskemle." TK: 108; "Oturuş, oturma; meclis, sohbet." TÇ: 89 / **oturuş** Türk. *isim* "Oturma işi"
- 2.1.2.1.37. ortak** Kry. *isim* "Ortak, müşterek; ortakçı, koca veya karı." TÇ: 90; "Ortak, yoldaş, evli kadın veya koca." TK: 110 / **ortak** Türk. *isim* "1. Birlikte iş yapan, ortaklaşa yararlarla birbirlerine bağlı kimselerden her biri, şerik, hissedar, partner. 2. Kuma. 3. Birden çok kimse veya nesneyi ilgilendiren, onlara özgü olan, onların katılmasıyla oluşan, müşterek."
- 2.1.2.1.38. öç** Kry. *isim* "Düşmanlık, husumet, hasımlık; intikam, öç alma" TÇ: 91 / **öç** Türk. *isim* "Kötü bir davranış veya sözü cezalandırmak için kötülükle karşılık verme isteği ve işi, intikam."
- 2.1.2.1.39. ön** Kry. *isim* "1. Ön. 2. Baş, başlangıç" TÇ: 92 / **ön** Türk. *isim* "1. Bir şeyin esas tutulan yüzü, arka karşıtı. 2. Bir şeyin esas tutulan yüzünün baktığı yer, karşı. 3. Bir kimsenin ilerisi. 4. Yakın gelecek zaman. 5. Giyeceklerin genellikle göğsü örten bölümü. 6. Önce olan, ilk. 7. Civar, yöre. 8. Benzerler arasında bakılan veya gidilen yönde olan."
- 2.1.2.1.40. önce** Kry. *isim* "1. İlk. 2. Değerli, kıymetli." TÇ: 92 / **önce** Türk. *isim* "1. Baştaki, geçmişteki bölüm, geçmiş zaman. 2. İlk olarak, başlangıçta, sonra karşıtı."
- 2.1.2.1.41. öpkä** Kry. *isim* "I. 1. Dargınlık, güceniklik. 2. Hiddet, öfke, gazap. II. Akciğer" TÇ: 92 / **öfke** Türk. *isim* "Engelleme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi, kızgınlık, hışım, hiddet, gazap"
- 2.1.2.1.42. papa** Kry. *isim* "Papa, baba" TK: 114 / **papa** Türk. *isim* "Roma Katolik kilisesinin, bir meclis tarafından seçilen, Vatikan'da oturan ve Hz. İsa'nın vekili sayılan başkanı."
- 2.1.2.1.43. peder** Kry. *isim* "Baba" TÇ: 93 / **peder** Türk. *isim* "1. Baba. 2. Papaz."

Karay Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eş Değer Kelimeler

- 2.1.2.1.44. pir** Kry. *isim* "Yaşlı, ihtiyar; kutsal" TÇ: 94 / **pir** Türk. *isim* "1. Yaşlı, koca, ihtiyar kimse. 2. Bir tarikat veya sanatın kurucusu. 3. Adamakıllı, iyice. 4. mec."
- 2.1.2.1.45. rast** Kry. *isim* "Doğru, adaletli, haklı, adil" TÇ: 94; "Uygun, haklı, meşru, namuslu" TK: 116 / **rast** Türk. *isim* "I. 1. Doğru, düzgün. 2. Tesadüf. 3. Atılan şey hedefi vurma. II. Klasik Türk müziğinde bir makam."
- 2.1.2.1.46. san** Kry. *isim* "San, değer, itibar, saygı" TK: 118 / **san** Türk. *isim* "1. Ün, şan, şöhret. 2. Saygı veya belirtme sözü, unvan. 3. trm."
- 2.1.2.1.47. suna** Kry. *isim* "Erkek ördek; boylu poslu, yakışıklı" TÇ: 101 / **suna** Türk. *isim* "1. Erkek ördek. 2. hlk."
- 2.1.2.1.48. suret** Kry. *isim* "Biçim, görünüş" TÇ: 101 / **suret** Türk. *isim* "1. Görünüş, biçim. 2. Yazı veya resim kopyası, nüsha. 3. Biçim, yol, tarz. 4. İslam felsefesinde, varlığın görünen yanı, beş duyu ile algılanan yönü. 5. hlk. 6. esk."
- 2.1.2.1.49. şirinlik** Kry. *isim* "Şirinlik, müsamaha" TK: 130 / **şirinlik** Türk. *isim* "Şirin olma durumu, sevimlilik."
- 2.1.2.1.50. taf** Kry. *isim* "Davul, tef" TÇ: 103 / **tef** Türk. *isim* "Zilli bir kasnağa geçirilmiş kursak zarından oluşan çalgı."
- 2.1.2.1.51. tal** Kry. *isim* "1. Söğüt. 2. Dal, budak, kol" TÇ: 103 / **dal** Türk. *isim* "I. 1. Ağacın gövdesinden ayrılan kollardan her biri. 2. Branş. 3. Bir bilim alanının içinde yer alan ana bilim dalında alt alanı. 4. trm. II. 1. Arka, sırt. 2. Kol. 3. Omuz. 4. Boyun, ense."
- 2.1.2.1.52. tamah, tamah** Kry. *isim* "Boğaz, damak" TÇ: 104 / **damak** Türk. *isim* "Ağız boşluğunun tavanı, tabanı."
- 2.1.2.1.53. tamar** Kry. *isim* "1. Kök. 2. Damar, kan damarı" TÇ: 104; **tamur** Kry. *isim* "1. Damar, kan damarı. 2. Kök" TÇ: 104 / **damar** Türk. *isim* "1. Canlı varlıklarda kanın veya besleyici sıvıların dolaştığı kanal. 2. Mermerde, bazı taşlarda ve tahta kesitlerinde renk ayrılığı gösteren dalgalı çizgi. 3. Başka türden katmanların arasında bulunan sıvı, maden veya mineral katmanı. 4-5. mec. 6-7. trm."
- 2.1.2.1.54. tamaşa** Kry. *isim* "Mucize; seyir, manzara" TÇ: 104 / **tamaşa** Türk. *isim* "1. Hoşlanarak bakma, seyretme. 2. Oyun, temsil, piyes, tiyatro."

- 2.1.2.1.55. taraf** Kry. *isim* "Yan, yön" TÇ: 105 / **taraf** Türk. *isim* "1. Ön, arka, sağ, sol, üst, alt vb. yanların her biri. 2. Yön, yan, doğrultu. 3. Yöre, yer. 4. İstekleri, düşünceleri karşıt olan iki kişiden veya iki topluluktan her biri. 5. Bir kişinin soyundan gelenlerin hepsi. 6. Bir şeyin belli bölümü, kısmı."
- 2.1.2.1.56. tayah** Kry. *isim* "Dayak, sopa, baston" TK: 136 / **dayak** Türk. *isim* "Bir insanı veya bir hayvanı dövme işi, sopa, patak, kötek."
- 2.1.2.1.57. tayin** Kry. *isim* "Ayırma, belli etme" TÇ: 106 / **tayin** Türk. *isim* "1. Ne olduğunu anlama, gösterme, belirtme, kararlaştırma. 2. Atama."
- 2.1.2.1.58. teknil** Kry. *isim* "Bitirme, bitirilme, tamamlanma" TÇ: 107 / **teknik** Türk. *isim* "1. Tamamlama, bitirme. 2. Bütün, tüm. 3. Eksiksiz. 4. trm."
- 2.1.2.1.59. teli** Kry. *isim* "Deli, ahmak, akılsız, serser" TÇ: 107 / **deli** Türk. *isim* "1. Aklını yitirmiş olan, akli dengesi bozulmuş olan, mecnun. 2. Coşkun, azgın (hayvan, duygu vb.). 3. mec."
- 2.1.2.1.60. ten** Kry. *isim* "Ten, vücut, insan, varlık" TK: 137 / **ten** Türk. *isim* "1. İnsan vücudunun dış yüzü, cilt. 2. Vücut."
- 2.1.2.1.61. tepsi** Kry. *isim* "Tepsi, leğen" TÇ: 107 / **tepsi** Türk. *isim* "1. Fincan, tabak, bardak vb. şeyleri taşımaya yarayan, derinliği olmayan, türlü büyüklükte düz kap. 2. İçinde börek, tatlı vb. pişirmeye yarayan, az derin, geniş, düz kap. 3. Bu kap biçiminde olan. 4. Bir kabın alabileceği miktarda olan."
- 2.1.2.1.62. teşik** Kry. *isim* "Delik, deşik, çukur" TÇ: 108 / **deşik** Türk. *isim* "Deşilmiş olan."
- 2.1.2.1.63. toy** Kry. *isim* "Şölen, ziyafet, düğün, eğlence" TÇ: 110 / **toy** Türk. *isim* "I. Gençliği sebebiyle görgüsüz ve beceriksiz olan, deneyimsiz, acemi, çaylak. II. Ziyafet. III. Toygillerden, böcek ve tane ile beslenen, eti için avlanan, kızıl tüylü bir kuş (Otis tarda)."
- 2.1.2.1.64. töbä** Kry. *isim* "1. Çatı, dam. 2. Tepe. 3. Doruk, zirve." TÇ: 110 / **tepe** Türk. *isim* "1. Bir şeyin en üstteki bölümü. 2. Bir yerin, bir nesnenin vb.nin üstü, hizası. 3. [teklifsiz konuşmada] Birinin yanı başı, baş ucu. 4-5-6-7-8. trm."
- 2.1.2.1.65. türlü** Kry. *isim* "Türlü" TK: 148 / **türlü** Türk. *isim* "1. Çok çeşitli özellikleri olan, çeşit çeşit, muhtelif. 2. Çeşitli sebzelerle pişirilen yemek."

Karay Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eş Değer Kelimeler

- 2.1.2.1.66. turuş** Kry. *isim* "1. Duruş. 2. Büyüme, yükselme, artma. 3. Duraklama. 4. Durum, vaziyet, hal. 5. Sadakat, bağlılık." TÇ: 111 / **duruş** Türk. *isim* "Durma işi."
- 2.1.2.1.67. ustalh** Kry. *isim* "Kurnazlık, hünerli olma" TÇ: 115 / **ustalık** Türk. *isim* "1. Usta olma durumu. 2. Beceriklilik, el uzluğu, maharet."
- 2.1.2.1.68. ün** Kry. *isim* "Ses, seda" TÇ: 116 / **ün** Türk. *isim* "1. Ses. 2. İyi bir nitelikte bilinip tanınmış olma durumu, şöhret, şan, nam, ad."
- 2.1.2.1.69. yalan** Kry. *isim* "Yalın, çıplak; atlı" TK: 161 / **yalın** Türk. *isim* "I. Alev. II. 1. Gösterişsiz, süssüz, sade (söz, yazı). 2. Çıplak, kınından çıkmış."
- 2.1.2.1.70. yan** Kry. *isim* "1. Yan, yan taraf. 2. Sayfa, yaprak" TÇ: 119 / **yan** Türk. *isim* "1. Bir şeyin ön, arka, alt ve üst dışında kalan bölümü. 2. Sağ ve solun ortak adı, yön, taraf, cihet. 3. Yer. 4. Üst. 5. Birlikte, beraberinde olma. 6. Bedenin bir bölümü. 7. Üstte, altta, arkada veya önde olmayan. 8. İkinci derece olan. 9. Tali. 10. Bir yana yönelerek. / 11. mec. / 12-13-14. trm."
- 2.1.2.1.71. yanak, yayah, yajak** Kry. *isim* "1. Yanak, avurt. 2. Çene." TÇ: 119 / **yanak** Türk. *isim* "1. Yüzün göz, kulak ve burun arasındaki bölümü. 2. Lastik tekerlekli taşıtlarda lastiğin jant ile yere temas eden bölümü arasında kalan yan yüzeyi."
- 2.1.2.1.72. yazık** Kry. *isim* "Günah" TÇ: 122 / **yazık** Türk. *isim* "1. Herkesi üzebilecek şey, günah. 2. Acınma, üzüntü anlatan bir söz. 3. Kınama anlatan bir söz."
- 2.1.2.1.73. yem** Kry. *isim* "1. Yemek. 2. Yem" TÇ: 123 / **yem** Türk. *isim* "1. Hayvan yiyeceği. 2. Kuş ve balık tutmak için tuzağa bırakılan, oltaya takılan yiyecek veya yiyecek görüntüsündeki nesne. 3. Ağızotu. 4. mec."
- 2.1.2.1.74. yoh, yok** Kry. *isim* "1. Yok, olmayan. 2. Darlık, sıkıntı" TÇ: 125 / **yok** Türk. *isim* "1. Olmayan, bulunmayan şey. 2. Bulunmayan, mevcut olmayan (nesne, kimse vb.), var karşıtı. 3. Yasak. 4. "Hayır" anlamında kullanılan bir söz. 5. Birbirine karşıt iki cümleden, ikincisinin başına getirilen bir söz. 6. Birinin söylediği sözlerden genelde kuşkulandığında veya sözler hafıfsendiğinde kullanılan bir söz. 7. Savunulan bir düşünceyi doğrulayan sözün başına getirilir."
- 2.1.2.1.75. yoldaş** Kry. *isim* "Arkadaş, yoldaş; koca veya karı" TÇ: 125 / **yoldaş** Türk. *isim* "1. Yol arkadaşı. 2. Arkadaş, dost. 3. mec."

2.1.2.1.76. yavaş Kry. *isim* "Sakin, uslu" TÇ: 126 / **yavaş** Türk. *isim* "1. Hızlı olmayan, çabuk karşıtı. 2. Yumuşak huylu, yumuşak başlı. 3. Alçak, hafif. 4. Alçak, hafif bir biçimde. 5. Hızlı olmayarak."

2.1.2.2. Fiiller

2.1.2.2.1. art- Kry. *fiil* "Artmak, kuvvetlenmek, büyülemek" TK: 10 / **art-** Türk. *fiil* "1. Çoğalmak. 2. Harcandıktan sonra bir miktar geri kalmak. 3. Değeri yükselmek, fazlaşmak."

2.1.2.2.2. arttır- Kry. *fiil* "Arttırmak, büyütmek, eklemek, tekrarlamak" TK: 10 / **arttır-** Türk. *fiil* "1. Artırma işi yapılmak. 2. Yükseltmek."

2.1.2.2.3. aş- Kry. *fiil* "Aşmak, (zaman için) geçmek, uçmak, akmak" TK: 12 / **aş-** Türk. *fiil* "1. Yüksek, uzak veya geçilmesi güç bir yerin öte yanına geçmek. 2. Süre geçmek, bitmek, sona ermek. 3. Erkek hayvan dişisiyle çiftleşmek. 4. argo."

2.1.2.2.4. bar- Kry. *fiil* "Varmak, gitmek, gelmek" TÇ: 50 / **var-** Türk. *fiil* "1. Erişilmek istenen yere ayak basmak, ulaşmak, vasıl olmak. 2. Belli bir duruma veya düzeye gelmek. 3. Hoş olmayan bir sona ermek. 4. Bir şeyi iyice anlamak veya duymak. 5. Acımadan, çekinmeden yapmak. 6. Kadın, evlenmek. 7. Bir durumdan başka duruma geçmek."

2.1.2.2.5. bas- Kry. *fiil* "Basmak, yürümek" TÇ: 50 / **bas-** Türk. *fiil* "1. Vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak. 2. Küçük çocuklar ayakta durabilmek. 3. Bir şeyi, üzerine kuvvet vererek itmek. 4. Sıkıştırarak yerleştirmek. 5. Bası işi yapmak, tabetmek. 6. Örtmek, bürümek, kaplamak. 7. Bir şey üzerinde kalıp, mühür vb.yle iz yapmak. 8. Baskın yapmak. 9. Bazı adlarla sertlik, aşırılık anlamlarında yardımcı fiil olarak kullanılır. 10. Bir kimse bir yaşa girmek. 11. Duman, sis vb. çevreyi kaplamak, çökmek. 12. Basınç yaparak sıvı ve gazları itmek. 13. Kümes hayvanları kuluçkaya yatmak. 14. Uygunsuz vaziyette yakalamak. 15. mec."

2.1.2.2.6. bez- Kry. *fiil* "Bezlemek, nefret duymak, karşı olmak" TK: 25 / **bez-** Türk. *fiil* "Bezgin duruma gelmek, bezginlik getirmek, bıkıp usanmak."

2.1.2.2.7. bilä- Kry. *fiil* "Bilemek, yontmak" TÇ: 52 / **bile-** Türk. *fiil* "1. Kesici aletlerin ağzını çark, zımpara, ege, bileği taşı vb.nde keskinleştirmek, keskin duruma getirmek. 2. mec."

- 2.1.2.2.8. bittir-** Kry. *fiil* "Yetiştirmek, bitirmek" TK: 28 / **bitir-** Türk. *fiil* "1. Bitmesini sağlamak, sona erdirmek, tüketmek, tamamlamak, sonuçlandırmak. 2. Güçsüz düşürmek, bitkin duruma getirmek, yormak. 3. Onulmaz duruma getirmek, mahvetmek."
- 2.1.2.2.9. boldur-** Kry. *fiil* "1. Oldurmak, yaratmak. 2. Kazanmak." TK: 30 / **oldur-** Türk. *fiil* "1. Olmasını sağlamak. 2. Olgunlaştırmak."
- 2.1.2.2.10. çal-** Kry. *fiil* "Vurmak, atmak, fırlatmak, salmak" TÇ: 57 / **çal-** Türk. *fiil* "1. Başkasının malını gizlice almak, hırsızlık etmek, aşırmaq. 2. Vurarak veya sürterek ses çıkartmak. 3. Bir müziği dinlemeyi sağlayan aleti çalıştırmak. 4. Ses çıkarmak, ses vermek. 5. Atmak, çarpmak, vurmak. 6. Yoğurt yapmak için sütü mayalamak, katıp karıştırmak. 7. Üzerine sürmek. 8. Bozmak, zarar vermek. 9. Kumaşın bir parçasını kesmek. 10. Madeni oymak, kalemle işlemek. 11. Benzemek, andırmak. 12. mec. 13. hlk."
- 2.1.2.2.11. çeyna-** Kry. *fiil* "1. Çiğnemek. 2. Kekelemek, dili dolaşmak." TK: 39; **çıyna-** "Çiğnemek, geniş getirmek" TÇ: 58 / **çiğne-** Türk. *fiil* "1. Ağza alınan bir şeyi dişler arasında ezmek, öğütmek. 2. Ayak veya tekerlek altına alarak ezmek. 3-4. mec."
- 2.1.2.2.12. çök-** Kry. *fiil* "Eğmek, eğilmek, çökmek" TÇ: 58 / **çök-** Türk. *fiil* "1. Bulunduğu düzeyden aşağı inmek, çukurlaşmak. 2. Üzerinde bulunduğu yere yıkılmak. 3. Çömelmek. 4. Oturmak, birdenbire oturmak. 5. Deve, sığır vb. olduğu yere oturmak. 6. Şakak, avurt vb. içeri doğru girmek, çukurlaşmak. 7. Basmak, yayılmak. 8. Sis, duman vb. inerek kaplamak. 9. mec. 10. Tortu dibe inmek. 11-12. mec. "
- 2.1.2.2.13. çuvurul-** Kry. *fiil* "1. Çevrilmek, toplanmak, özümsemek. 2. Dönüşmek, ... haline gelmek. 3. Birine karşı dönmek." TK: 42 / **çevril-** Türk. *fiil* "1. Çevirme işine konu olmak. 2. Kendini çevirmek, birine dönmek."
- 2.1.2.2.14. erin-** Kry. *fiil* "Üşenmek, erinmek, tembelleşmek" TK: 47 / **erin-** Türk. *fiil* "Üşenmek."
- 2.1.2.2.15. gadeplan-** Kry. *fiil* "Edeplenmek, tembih etmek" TK: 52 / **edeplen-** Türk. *fiil* "Uslanmak, ince ve terbiyeli olmak."
- 2.1.2.2.16. kal-** Kry. *fiil* "Kalmak, geri bırakmak; yatışmak" TK: 67 / **kal-** Türk. *fiil* "1. Olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek. 2. Zaman, uzaklık veya nicelik belirtilen miktarda bulunmak. 3. Konaklamak, konmak. 4. Oturmak, yaşamak, eğlenmek. 5. Hayatını sürdürmek,

yaşamak. 6. Varlığını korumak, sürdürmek. 7. Oyalanmak, vakit geçirmek. 8. Sınıf geçmemek. 9. İşlemez, yürümez duruma gelmek. 10. Geriye atılmak, ertelenmek. 11. Bir şeyle kaplanmak, bir şeye bulanmak. 12. Bir işi belli bir noktada bırakmak, ara vermek. 13. Miras olarak geçmek. 14. Yapamamak. 15. Belli bir gelirle geçinmek zorunda bulunmak. 16. Yetinmek. 17. Sınırlanmak, bitmemek. 18. Herhangi bir durumu sürdürmek. 19-20. yrd. fiil"

2.1.2.2.17. kaldır- Kry. *fiil* "Bırakmak, kaldırmak" TÇ: 72 / **kaldır-** Türk. *fiil* "1. Bulunduğu yerden almak. 2. Yukarı doğru hareket ettirmek. 3. Yükseltmek. 4. Ürün toplamak, taşımak. 5. Çekmek, taşımak. 6. Bir kuruluşun çalışmasına son vermek, feshetmek, lağvetmek. 7. Hastayı hastaneye götürmek. 8. Tören yaparak ölüyü gömmek. 9. Toplamak. 10. Alıp başka yere götürmek. 11. Uyandırmak. 12. Piyasadan çekmek. 13. Elin ulaşamayacağı yere koymak, saklamak. 14. Kaçırarak. 15. İyi etmek, iyileştirmek. 16. Bir şeyden çokça satın almak. 17. Tayin etmek, atamak. 18. Yok etmek, ortadan silmek. 19-20. mec. 21. argo."

2.1.2.2.18. kamaş- Kry. *fiil* "Körletmek" TÇ: 72 / **kamaş-** Türk. *fiil* "1. Güçlü bir ışık sebebiyle göz bakamaz olmak. 2. Ekşi bir şey sebebiyle dış uyuşup tedirginlik vermek."

2.1.2.2.19. keçin- Kry. *fiil* "Geçinmek; eğlenmek; sabretmek" TÇ: 75 / **geçin-** Türk. *fiil* "1. Yaşamak için gerekeni sağlamak. 2. Uzlaşmak, anlaşmak. 3-4. mec. 5. hlk."

2.1.2.2.20. keçindir- Kry. *fiil* "Geçindirmek; eğlenmek, gönül oyalamak" TÇ: 75 / **geçindir-** Türk. *fiil* "Geçinmesini sağlamak."

2.1.2.2.21. keçir- Kry. *fiil* "Geçirmek, taşımak" TÇ: 75 / **geçir-** Türk. *fiil* "1. Geçme işini yaptırmak, geçmesini sağlamak. 2. Bir şeyi bir yandan öbür yana götürmek. 3. Bir şeyi bir yerden başka yere taşımak, nakletmek. 4. Tespit etmek, yazmak, kaydetmek. 5. Bir şeyi kendisine ayrılmış olan yere yerleştirmek, takmak. 6. Yola çıkan birini uğurlamaya gitmek, selametlemek, teşyi etmek. 7. Bir süre yaşamak, oturmak, kalmak. 8. Giymek, giyinmek. 9. Bir işi birden çok kişi üzerinde uygulamak. 10. Herhangi bir durumu yaşamış olmak. 11. Etmek, yapmak. 12. Hastalık bulaştırmak. 13. Zaman harcamak. 14. Bir gereksinimi eldeki imkânla karşılamak. 15. mec. 16. Birine kötü söz söylemek. 17. Vurmak."

- 2.1.2.2.22. kes-** Kry. *fiil* "Kesmek, dövmek, yaralamak" TK: 77 / **kes-** Türk. *fiil* "1. Bıçak, makas vb. bir araçla bir şeyi ikiye ayırmak, parçalamak, doğramak. 2. Düzgün parçalara ayırmak. 3. Dibinden ayırmak. 4. Ara vermek. 5. Ucunu almak. 6. Hayvanın başını gövdesinden ayırmak, boğazlamak. 7. Son vermek, gidermek. 8. Kesici bir araçla yaralamak. 9. Azaltmak, güçleştirmek. 10. Akımı durdurmak. 11. Belirtmek, kararlaştırmak. 12. Verilecek şeyin bir bölümünü alıkoyup vermemek. 13. Para basmak. 14. Bir şeyden yoksun bırakmak, vermemek. 15. İskambil kâğıtlarında destenin üzerinden bir bölümünü kaldırıp öte yana koymak. 16. Geçişini önlemek. 17. Susmak. 18. Hasta organı ameliyatla almak. 19. Bölmek, ayırmak. 20. Yazıyı, filmi kısaltmak. 21. argo. 22. Rüzgâr, soğuk vb. çok etkili olmak. 23-24-25. mec. 26. trm."
- 2.1.2.2.23. ketar-** Kry. *fiil* "Götürmek; kaldırmak, boşaltmak" TK: 78 / **götür-** Türk. *fiil* "1. Taşımak, ulaştırmak veya koymak. 2. Bir kimseyi bir yere kadar yanında yürütmek. 3. Bir şeyi yakından uzağa götürmek. 4. Yerinden ayırıp uzağa atmak veya yok etmek. 5. Öldürmek. 6. Dayanmak, katlanmak, tahammül etmek. 7. Birinin yanında yürüyüp ona bir yere kadar arkadaşlık etmek. 8. Bir sonuca vardırarak. 9. Kaybolmasına, yok olmasına yol açmak. 10-11. argo"
- 2.1.2.2.24. kıs-** Kry. *fiil* "Kısmak, sıkıştırmak, bastırmak" TÇ: 77; "Kısmak, sıkılamak, zorlamak" TK: 80 / **kıs-** Türk. *fiil* "1. Sesi azaltmak, alçaltmak. 2. Gözü biraz kapamak. 3. Ezmek, büzmek, daraltmak. 4. Lamba ışığını azaltmak. 5. Sıkıştırmak. 6-7. mec. 8. hlk."
- 2.1.2.2.25. kon-** Kry. *fiil* "Konmak, durmak" TÇ: 79 / **kon-** Türk. *isim* "I. 1. Kuş, kelebek, uçak, toz vb. bir yere inmek. 2. Yolculukta geceyi geçirmek için bir yerde kalmak, konuk olmak. 3. Kısa bir süre için bir yere yerleşmek, bir yeri yurt edinmek. 4. mec. II. Koyma işi yapılmak."
- 2.1.2.2.26. kondar-** Kry. *fiil* "Göndermek, götürmek, yöneltmek" TK: 87 / **gönder-** Türk. *fiil* "1. Bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak, irsal etmek. 2. Yetki vererek gitmesini sağlamak. 3. Bir kaynaktan çıkıp gelmek, ulaşmak. 4. Yolcu etmek. 5. Araştırma, yazışma vb.nde kaynak kişiye veya esere işaret etmek, atıf yapmak."
- 2.1.2.2.27. kondar-** Kry. *fiil* "Kondurmak, kurmak, şekil vermek" TK: 87 / **kondur-** Türk. *fiil* "1. Konma işini yaptırmak. 2. Gelişigüzel takmak, iliştirmek. 3. Birden yapıvermek veya söyleyivermek. 4. mec."

- 2.1.2.2.28. koş-** Kry. *fiil* "Katmak, eklemek, çiftleştirmek" TÇ: 80 / **koş-** Türk. *fiil* "I. 1. Adım atışlarını artırarak ileri doğru hızla gitmek. 2. Bir yere ivedilikle gitmek. 3. Bir işle çok ilgilenmek, koşuşturmak. 4. Koşuya çıkmak. 5. mec. II. 1. Birlikte iş görmesi için bir şeyi başka birinin yanına katmak, arkadaş olarak vermek. 2. Hayvanı çekeceği arabaya, sabana vb.ne bağlamak. 3. Şart ileri sürmek. 4. Birini, bir işte görevlendirmek."
- 2.1.2.2.29. koşul-** Kry. *fiil* "Katılmak, eklenmek" TÇ: 80; "Koşulmak, bağlanmak, çiftleştirilmek" TK: 89-90 / **koşul-** Türk. *fiil* "1. Koşmak (II) işi yapılmak. 2. (-e) Sürülmek, gönderilmek. 3. Herhangi biri koşmak."
- 2.1.2.2.30. kotar-** Kry. *fiil* "1. Bildirmek, haberdar etmek 2. Boşaltmak" TÇ: 80 / **kotar-** Türk. *fiil* "1. Pişen yemeği başka kaba boşaltmak. 2. Hazırlamak. 3-4. mec."
- 2.1.2.2.31. kötür-** Kry. *fiil* "Götürmek; (ses) yükseltmek" TÇ: 81 / **götür-** Türk. *fiil* "1. Taşımak, ulaştırmak veya koymak. 2. Bir kimseyi bir yere kadar yanında yürütmek. 3. Bir şeyi yakından uzağa götürmek. 4. Yerinden ayırıp uzağa atmak veya yok etmek. 5. Öldürmek. 6. Dayanmak, katlanmak, tahammül etmek. 7. Birinin yanında yürüyüp ona bir yere kadar arkadaşlık etmek. 8. Bir sonuca vardırarak. 9. Kaybolmasına, yok olmasına yol açmak. 10-11. argo."
- 2.1.2.2.32. kuv-** Kry. *fiil* "Kovmak, takip etmek" TK: 95 / **kov-** Türk. *fiil* "1. Sert veya küçük düşürücü sözlerle gitmesini söylemek, savmak, defetmek. 2. Bir yerden sürüp çıkarmak, kovalamak. 3. İşine son vermek, görevinden atmak, uzaklaştırmak. 4. Varlığına son vermek, ortadan kaldırmak. 5. mec."
- 2.1.2.2.33. mogorla-** Kry. *fiil* "1. Mühürlemek. 2. Geri dönülmez bir karar vermek. 3. Mektubu kapamak." TK: 102 / **mühürle-** Türk. *fiil* "1. Bir yazı, belge vb.nin doğruluğunu veya kabul ve onayını belirtmek amacı ile altına mühür koymak, mühür basmak. 2. Bir şeyin üzerine açıldığında belli olması için yetkili makamlarca yapıştırılan kırmızı muma mühür basmak. 3. Yasalara, ahlak ve sağlık kurallarına aykırı görülen iş veya eğlence yerlerinin çalışmasını durdurmak amacıyla, kapısının açılmasını engellemek için uygun yere mumu yapıştırıp üzerine mühür basmak, kapatmak."
- 2.1.2.2.34. oyan-** Kry. *fiil* "Uyanmak, yükselmek, kabarmak" TK: 111 / **uyan-** Türk. *fiil* "1. Uyku durumundan çıkmak. 2. Bitkiler canlanıp

Karay Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eş Değer Kelimeler

yeşermeye başlamak. 3. Belirmek, ortaya çıkmak, depreşmek. 4-5. mec."

2.1.2.2.35. ökur- Kry. *fiil* "1. Öğürmek. 2. Ulumak, kükremek" TK: 111 / **öğür-** Türk. *fiil* "1. Kusarken veya kusacak gibi olurken "öğürtü" sesi çıkarmak. 2. hlk."

2.1.2.2.36. paralan- Kry. *fiil* "Perişan olmak" TÇ: 93 / **paralan-** Türk. *fiil* "I. Parasızken para elde etmek. II. 1. Parça parça olmak. 2. - 3. mec."

2.1.2.2.37. sal- Kry. *fiil* "Koymak; yerleştirmek; atmak, fırlatmak; tayin etmek" TÇ: 96; "Salmak, atmak, fırlatmak" TK: 118 / **sal-** Türk. *fiil* "1. Bağımlılığına, tutukluğuna veya baskı altındaki durumuna son vererek serbest kılmak, bırakmak, koyuvermek. 2. İvedilikle yollamak, hemen göndermek. 3. Koymak, katmak. 4. Sürmek. 5. Ugratmak. 6. Vergi yüklemek. 7. Üzerine yürütmek. 8. (-e) saldırmak. 9. Sarkıtmak. 10. Gemi demir üzerinde dört yana dönmek. 11. (-i) mec."

2.1.2.2.38. salın- Kry. *fiil* "Salınmak, atılmak, fırlatılmak" TK: 118 / **salın-** Türk. *fiil* "1. Yürürken uyumlu hareketlerle hafifçe bir yandan bir yana eğilmek. 2. (-e) Salma işine konu olmak."

2.1.2.2.39. sebil- Kry. *fiil* "Dağılmak, serpilmek, gömülmek" TÇ: 97 / **serpil-** Türk. *fiil* "1. Serpme işine konu olmak. 2. Gelişmek, büyüme."

2.1.2.2.40. sekir- Kry. *fiil* "Seğirmek, sekmek, hoplamak" TK: 121 / **seğir-** Türk. *fiil* "Genellikle vücudun bir yerinde deri ile birlikte derinin hemen altındaki kaslar hafifçe oynamak."

2.1.2.2.41. sıkıl- Kry. *fiil* "1. Sıkışmak, toplanmak. 2. Canı sıkılmak, içi sıkılmak." TÇ: 98 / **sıkıl-** Türk. *fiil* "1. Sıkma işi yapılmak. 2. Can sıkıntısı duymak. 3. Utanıp çekinmek. 4. Sıkıntıya düşmek."

2.1.2.2.42. sığın- Kry. *fiil* "Tutunmak, sığınmak" TÇ: 99 / **sığın-** Türk. *fiil* "1. Tehlikelerden kaçarak güvenilir bir yere çekilmek. 2. Korunmak amacıyla bir yere veya birine başvurmak, başkalarının yardım ve korunmasına ihtiyaç duymak. 3. Genellikle siyasi sebeplerle kendi ülkesinden kaçıp başka ülkeye gitmek, iltica etmek. 4. mec."

2.1.2.2.43. sızla- Kry. *fiil* "1. Sezmek, duymak, hissetmek. 2. Ağlamak, sızlamak." TÇ: 99 / **sızla-** Türk. *fiil* "1. Hafifçe ağrımak. 2. Yakınmak."

- 2.1.2.2.44. sibir-** Kry. *fiil* "Temizlemek, boyamak, fırçalamak" TÇ: 99 / **süpür-** Türk. *fiil* "1. Bir şeyin, bir yerin üstündeki çer çöp, toz toprak vb. şeyleri süpürge, fırça veya başka bir araçla toplamak, temizlemek. 2-3. mec."
- 2.1.2.2.45. suz-** Kry. *fiil* "1. Süzmek. 2. Su çekmek" TK: 128 / **süz-** Türk. *fiil* "1. Bir sıvıyı, içindeki katı maddelerden ayırmak için bez veya delikli bir kaptan geçirmek. 2. Bazı sıvıların yoğunlaşmasına yol açan, katı ve tortulu maddeleri bu sıvılardan ayırmak. 3. Gözle inceleyerek dikkatle bakmak. 4. Göz baygın ve anlamlı bakmak."
- 2.1.2.2.46. sürt-** Kry. *fiil* "Ovmak, ovuşturmak" TÇ: 101 / **sürt-** Türk. *fiil* "1. Bir şeyi bastırarak diğer bir şeyin üzerinden geçirmek. 2. Dokundurmak. 3. [teklifsiz konuşmada] Başiboş dolaşmak, yararsız dolaşmak."
- 2.1.2.2.47. tahıl-** Kry. *fiil* "Takılmak, tartılmak" TÇ: 103 / **takıl-** Türk. *fiil* "1. Takma işi yapılmak. 2. Denge bozulacak bir biçimde bir yere dokunup aksaklık ortaya çıkmak. 3. Bir yerde bir süre kalmak. 4-5. mec. 6. argo."
- 2.1.2.2.48. talaş-** Kry. *fiil* "1. Dalaşmak, çekişmek. 2. Çıkışmak, azarlamak." TK: 132 / **talaş-** Türk. *fiil* "1. Köpekler boğuşup birbirini ısırarak. 2. mec."
- 2.1.2.2.49. tanı-** Kry. *fiil* "Bilmek, haberi olmak" TÇ: 104; "Tanımak, tanışmak, bir kadını tanımak (kadınla cinsi münasebette bulunmak)" TK: 134 / **tanı-** Türk. *fiil* "1. Daha önce görülen, bilinen bir kimse veya şeyle karşılaştırıldığında bunun kim veya ne olduğunu hatırlamak. 2. Daha önce görmüş olmak, ilişkisi bulunmak, bilmek. 3. Bir kimse veya şeyle ilgili, doğru ve tam bilgisi bulunmak. 4. Bilip ayırmak, seçmek, ayırt etmek. 5. trm. 6. Boyun eğmek, yargısına uymak, saymak. 7. Sorumlu bilmek. 8. Bir şeyin yapılması bitirilmesi için belli bir süre vermek."
- 2.1.2.2.50. tat-** Kry. *fiil* "Tatmak, denemek, tecrübe etmek" TÇ: 105 / **tat-** Türk. *fiil* "1. Dil yardımıyla bir şeyin tadının nasıl olduğunu anlamak. 2. Bir şeyden az miktarda yemek veya içmek. 3.-4. mec."
- 2.1.2.2.51. telir-** Kry. *fiil* "Delirmek, bunamak" TÇ: 107 / **delir-** Türk. *fiil* "Deli olmak, aklını yitirmek, çıldırmak."

Karay Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eş Değer Kelimeler

- 2.1.2.2.52. tik-** Kry. *fiil* "Dikmek, örmek" TK: 140 / **dik-** Türk. *fiil* "II. Biçilmiş veya yırtılmış kumaş, deri, yara vb.ni iğneye geçirilmiş iplikle tutturmak."
- 2.1.2.2.53. tişlä-** Kry. *fiil* "Dişlemek, eksiltmek, tüketmek" TÇ: 109 / **dişle-** Türk. *fiil* "1. Bir şeyin bir parçasını ısırarak veya koparmak. 2. Çiğnemek."
- 2.1.2.2.54. tiy-** Kry. *fiil* "1. Değmek, dokunmak. 2. Değmek, değeri olmak. 3. Ait olmak, yaraşmak, yakışmak." TK: 141 / **değ-** Türk. *fiil* "I. 1. Aralık kalmayınca kadar birbirine yaklaşmak, dokunmak, temas etmek. 2. Ulaşmak, erişmek. 3. İstenilen yere düşmek, rast gelmek, isabet etmek. II. 1. Değerinde olmak. 2. Karşılık olmak. 3. Zevk veren şeyler hoşla gitmek. 4. Herhangi bir nitelikte olmak. 5. Eş değerinde olmak."
- 2.1.2.2.55. tügen-** Kry. *fiil* "Tükenmek, telef olmak, ölmek" TK: 146; **tügän-** Kry. *fiil* "Tükenmek, bitmek; gözden düşmek; eskimek, yıpranmak" TÇ: 112 / **tüken-** Türk. *fiil* "1. Bitmek, sona ermek, kalmamak. 2-3. mec."
- 2.1.2.2.56. tur-** Kry. *fiil* "Kalkmak, durmak" TÇ: 111 / **dur-** Türk. *fiil* "1. Hareketsiz durumda olmak. 2. İşlemez olmak, çalışmamak. 3. Bir yerde bir süre oyalanmak, eğlenmek, eğleşmek, tevakkuf etmek. 4. Dinmek, kesilmek. 5. Varlığını sürdürmek. 6. Var olmak. 7. Beklemek, dikilmek. 8. Yaşamak. 9. Birisinin malı olarak bulunmak veya o malla ilişkisi olmak. 10. Kalmak. 11. Bir yerde olmak veya bulunmak. 12. Belli bir durumda, bir görevde bulunmak. 13. Ara vermek. 14. Bir konuyla çok ilgilenmek, üstüne düşmek. 15. yard.fiiil"
- 2.1.2.2.57. uç-** Kry. *fiil* "1. Uçmak. 2. Hızla koşmak" TK: 152; "Uçmak, kaymak" TÇ: 113 / **uç-** Türk. *fiil* " I. 1. Kuş, kanatlı böcek vb. hareketli kanatları yardımıyla havada düşmeden durmak, havada yol almak. 2. Uçak vb. araçlar özel mekanizma ile yerden yükselmek, havada yol almak. 3. Sıvı, gaz veya buhar durumuna geçmek. 4. Rengi solmak. 5. Rüzgar veya başka bir itici güçle yerinden ayrılıp uzağa gitmek. 6. Yüksek bir yerden düşmek veya yuvarlanmak. 7. Belirmek. 8. Patlayıcı madde ile parçalamak. 9. Uçar gibi dalgalanmak. 10. Çok hızlı gitmek. 11. Hava yolu ile gitmek. / 12-13 mec. / 14. argo / 15. şaka. / 16. trm. II. Cennet."
- 2.1.2.2.58. uprat-** Kry. *fiil* "Yıpratmak, kullanmak" TK: 154 / **yıprat-** Türk. *fiil* "1. Yıpranmış duruma getirmek, eskitmek. 2. mec."

- 2.1.2.2.59. uşu-** Kry. *fiil* "Üşümek, donmak, buz tutmak" TÇ: 115 / **üşü-** Türk. *fiil* "Isı yokluğundan, azlığından veya ısı kaybından etkilenmek, soğuğun etkisini duymak."
- 2.1.2.2.60. vazgeç-** Kry. *fiil* "1. Kesmek, ara vermek, vazgeçmek. 2. Reddetmek, kabul etmemek." TÇ: 117 / **vazgeç-** Türk. *fiil* "1. Kendi hakkı saydığı bir şeyi artık istemez olmak. 2. Eskiden beri yapmakta olduğu bir şeyi artık yapmaz olmak. 3. Niyetten veya karardan dönmek, caymak."
- 2.1.2.2.61. yabuş-** Kry. *fiil* "Yapışmak, sıkıca tutmak, bağlanmak" TK: 161 / **yapış-** Türk. *fiil* "1. Yapışıcı olan veya yapışkan bir maddeye bulanmış olan bir şey ayrılmayacak bir biçimde bir yere tutunup kalmak. 2. İyice yaklaşmak, sokulup değmek. 3. Aralık bırakmayacak biçimde üzerine dokunmak. 4. Bir iş yapmak amacıyla, hevesle bir şeyi eline almak. 5. Sıkıca yakalamak, tutmak, sarılmak. 6. mec."
- 2.1.2.2.62. yan-** Kry. *fiil* "1. Yanmak, alev almak. 2. Heyecanlanmak, 3. Acımak, merhamet etmek, üzülmek" TÇ: 119 / **yan-** Türk. *fiil* "1. Birleşiminde karbon bulunan maddeler, ısı, ışık yayarak kül durumuna geçip yok olmak. 2. Ateş durumuna geçmek, tutuşmak. 3. Isı, ışık veren bir konuma geçmek. 4. Bütünü veya bir bölümü ateş veya sıcaklığın etkisiyle bozulmak, kömür durumuna geçmek. 5. Isı etkisiyle vücudun bir yanı yara olmak, kızarmak veya rengi koyulaşmak. 6. Vücut veya nesnelere ısı artmak. 7. Parlamak, parıldamak. 8. Bir takım etmenlerin etkisiyle işe yaramaz duruma gelmek. 9. Yanık acısına benzer bir acı duymak. 10. Kendini göstermek, çabalamak. / 11-12-13-14-15-16. mec."
- 2.1.2.2.63. yara-** Kry. *fiil* "1. Uymak, uygun düşmek, uygun olmak; 2. Yaranmak, memnun etmek; 3. Beğenmek, hoşuna gitmek, hoşlanmak" TÇ: 120 ; "Yakışmak, uygun düşmek" TK: 163 / **yara-** Türk. *fiil* "1. Bir şey yararlı olmak, yarar sağlamak. 2. Bir iş için uygun olmak, kullanılır olmak."
- 2.1.2.2.64. yırt-** Kry. *fiil* "Yırtmak, koparmak, çekmek, çıkarmak" TÇ: 124 / **yırt-** Türk. *fiil* "1. Kağıt, kumaş gibi bükülüp katlanan şeyleri parçalamak. 2. Vücudu kanatacak kadar derin çizmek. 3. Yok etmek, bastırmak. 4. Sağrısını mahmuzla yaralayarak binek hayvanını alıştırmak. 5-6-7. mec."

2.2. FARKLI KÖKTEN GELEN (SESTEŞ) YALANCI EŞ DEĞER KELİMELEER

2.2.1. Aynı Türden Olanlar

2.2.1.1. İsimler

- 2.2.1.1.1. **aya** Kry. *isim* "Aladoğan, çaylak" TÇ: 48 / **aya** Türk. *isim* "1. Elin parmak dipleriyle bilek arasındaki iç bölümü, avuç içi. 2. Ayak tabanı. 3. trm."
- 2.2.1.1.2. **baz** Kry. *isim* "Dirlik, huzur" TÇ: 51; "Sakin, asude, emin" TK: 22 / **baz** Türk. *isim* "1. Temel. 2. Bir asitle birleştiğinde bir tuz oluşturan madde."
- 2.2.1.1.3. **bilgi** Kry. *isim* "Nişanlıya verilen hediye" TÇ: 52 / **bilgi** Türk. *isim* "1. İnsan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü, bili, malumat. 2. Öğrenme, araştırma veya gözlem yolu ile elde edilen gerçek, malumat, vukuf. 3. İnsan zekâsının çalışması sonucu ortaya çıkan düşünce ürünü, malumat, vukuf. 4. Genel olarak ve ilk sezi durumunda zihnin kavradığı temel düşünceler. 5. Bilim. 6. trm."
- 2.2.1.1.4. **bok** Kry. *isim* "Çekilmiş patates, un ve kıymadan yapılmış ve tavada kızartılan bir yemek adı" TK: 29 / **bok** Türk. *isim* "1. Dışkı. 2. Güç durum. 3. Hor görülen, tiksiniilen."
- 2.2.1.1.5. **çek** Kry. *isim* "Sınır" TK: 38 / **çek** Türk. *isim* "I. Bir kimsenin, satın aldığı hizmet veya ürün karşılığında para yerine verdiği ve karşılığı banka hesabından ödenen yazılı belge. II. Slavların batı kolundan olan bir ulus veya bu ulusun soyundan gelen kimse."
- 2.2.1.1.6. **en** Kry. *isim* "Kapı perdesi, çadır bezi" TK: 46 / **en** Türk. *isim* "I. Bir yüzeyde boy sayılan iki kenar arasındaki uzaklık, genişlik, boy, uzunluk karşıtı. II. Hayvanlara veya eşyaya vurulan damga, işaret. III. Başına geldiği sıfatların üstün derecede olduğunu gösteren kelime"
- 2.2.1.1.7. **es** Kry. *isim* "Akıl, us, zeka" TÇ: 62 / **es** Türk. *isim* "Notada duraklama zamanı ve bunu gösteren işaretin adı"
- 2.2.1.1.8. **hal** Kry. *isim* "İmkan, olanak" TÇ: 65 / **hal** Türk. *isim* "I. 1. Çözme, çözülme. 2. Eritme. 3. Karışık bir sorunun içinden çıkma, sonuca varma. II. Sebze, meyve, bakliyat vb.nin satıldığı yer. III. Tahttan indirme; **hâl** Türk. *isim* "1. Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet. 2. Davranış,

tutum, tavır. 3. Şimdiki zaman, içinde yaşanan zaman. 4. Güç, kuvvet, takat. 5. mec. 6. trm."

- 2.2.1.1.9. hazan** Kry. *isim* "Din adamı, hazan" TÇ: 66 / **hazan** Türk. *isim* "Sonbahar"
- 2.2.1.1.10. in** Kry. *isim* "Omuz" TK: 61 / **in** Türk. *isim* "I. 1. Yaban hayvanlarının kendilerine yuva edindikleri kovuk. 2. Mağara. II. İnsan."
- 2.2.1.1.11. iti** Kry. *isim* "Uç, sınır" TÇ: 71; "Keskin" TK: 64 / **iti** Türk. *isim* "İtici güç, ilham verici"
- 2.2.1.1.12. izah** Kry. *isim* "Kilit" TÇ: 71 / **izah** Türk. *isim* "Açıklama"
- 2.2.1.1.13. kek** Kry. *isim* "Düşmanlık, hiddet, öfke, husumet" TÇ: 75 / **kek** Türk. *isim* "1. Ana maddeleri yumurta, un ve şeker olan, içerisine kuru üzüm, kakao, fındık vb. konularak fırında pişirilen tatlı çörek. 2. argo."
- 2.2.1.1.14. keş** Kry. *isim* "Ok kılıfı" TÇ: 76 / **keş** Türk. *isim* "I. 1. Yağı alınmış süttten veya yoğurttan yapılan peynir. 2. Kış için kurutulan yağsız, tuzsuz yoğurt. II. Ayyaş, esrarkeş. III. Aptal."
- 2.2.1.1.15. kına** Kry. *isim* "Mersiye" TK: 79 / **kına** Türk. *isim* "Kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen, saç ve elleri boyamakta kullanılan toz"
- 2.2.1.1.16. konu** Kry. *isim* "Dürüst, namuskar, haksever" TK: 87 / **konu** Türk. *isim* "1. Konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum, mevzu, süje. 2. Üzerinde konuşulan şey, bahis."
- 2.2.1.1.17. koşu** Kry. *isim* "Küp, güğüm" TÇ: 80 / **koşu** Türk. *isim* "1. Koşarak yapılan yarış. 2. At yarışı."
- 2.2.1.1.18. koy** Kry. *isim* "Koyun, toklu" TÇ: 80 / **koy** Türk. *isim* "Denizin, gölün küçük girintiler biçiminde karaya doğru sokulduğu bölümü"
- 2.2.1.1.19. kura** Kry. *isim* "Saman" TÇ: 82; "Kırık, kırık dökük, çörçöp saman" TK: 94 / **kura** Türk. *isim* "1. İki veya daha çok aday arasında bir sıralama, bir ayırma yapılacağı zaman her birinde bir tek ad yazılı kâğıtları bir araya getirip karıştırdıktan sonra birini çekerek veya özel bir bilgisayar yazılımıyla adları belirleme, ad çekme. 2. Kime veya neye isabet edeceği önceden belli olmayan bir çekimle sonucu belirleme."

Karay Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eş Değer Kelimeler

- 2.2.1.1.20. mama** Kry. *isim* "Anne" TÇ: 85; TK: 99 / **mama** Türk. *isim* "1. Bebek için hazırlanan yiyeceklerin genel adı. 2. Çaç, abla."
- 2.2.1.1.21. on** Kry. *isim* "Haklı, adil; çok, bol, bereketli" TÇ: 89-90; "Doğru, dürüst, sahih" TK: 108 / **on** Türk. *isim* "1. Dokuzdan sonra gelen sayının adı. 2. Bu sayıyı gösteren 10, X rakamlarının adı. 3. Dokuzdan bir artık."
- 2.2.1.1.22. resim** Kry. *isim* "Emir, buyruk" TÇ: 95; "Sınır, çizgi, hüküm, yasak" TK: 116 / **resim** Türk. *isim* "1. Varlıkların, doğadaki görünüşlerinin kalem, fırça gibi araçlarla kâğıt, bez vb. üzerinde yapılan biçimleri. 2. Bunu yapmak için gerekli yöntemleri öğreten sanat. 3. Fotoğraf. 4. trm. 5. Tören."
- 2.2.1.1.23. san** Kry. *isim* "Anlam, mana; sayı" TÇ: 96 / **san** Türk. *isim* "1. Ün, şan, şöhret. 2. Saygı veya belirtme sözü, unvan. 3. trm."
- 2.2.1.1.24. saz** Kry. *isim* "Mil, çamur" TÇ: 97 / **saz** Türk. *isim* "I. 1. Genellikle su kıyılarında, bataklık yerlerde yetişen ince kamış, hasır otu, kiliz, kofa. 2. Bu kamıştan yapılmış. II. 1. Her tür müzik aracı, çalgı. 2. Türk halk müziğinde bağlama, cura, tar vb. mızraplı çalgıların genel adı. 3. Türk halk müziğinde kullanılan, gövdesi ağaçtan oyularak yapılmış, telli, uzun saplı çalgı, bağlama. 4. Birden çok çalgının bulunduğu takım. 5. Çalgılı eğlence yeri."
- 2.2.1.1.25. tura** Kry. *isim* "Dik, sarp, yalman; görünüş, tavır" TÇ: 111 / **tura** Türk. *isim* "1. Tuğra. 2. Halat gibi örülmüş iplik çilesi. 3. Bazı oyunlarda, vurmak için kullanılan düğümlemiş mendil. 4. Ucu düğümlemiş bir mendil aracılığıyla yanan veya yanılanların ebe tarafından cezalandırıldığı bir tür çocuk oyunu. 5. Metal paranın resimli yüzü, tuğra."
- 2.2.1.1.26. yal** Kry. *isim* "I. 1. Mükafaat, ödül, 2. Kiralama, kira ile tutma. II. Yele, karışık, uzamış saç" TÇ: 118; "Ücret" TK: 161 / **yal** Türk. *isim* "Köpek ve ineklere yedirilmek için un ve kepekten hazırlanan yiyecek"
- 2.2.1.1.27. yavan** Kry. *isim* "1. Asker, 2. Ortodoks" TÇ: 122 / **yavan** Türk. *isim* "1. Yağı az. 2. Katıksız. 3. Yoz. / 4.-5. mec."
- 2.2.1.1.28. yaya** Kry. *isim* "1. Yay, 2. Gökkuşağı" TÇ: 122; "Gökkuşağı" TK: 166 / **yaya** Türk. *isim* "1. Yürüyerek giden kimse. 2. Yayan."
- 2.2.1.1.29. yek** Kry. *isim* "Şeytan" TÇ: 123 / **yek** Türk. *isim* "Bir, tek."

2.2.1.1.30. yılma Kry. *isim* "Kaygan, kaypak" TÇ: 124 / **yılma** Türk. *isim* "Yılmak işi."

2.2.1.2. Fiiller

2.2.1.2.1. ada- Kry. *fiil* "(Sevinçten) kendinden geçmek" TK: 2 / **ada-** Türk. *fiil* "1. Bir dileğin gerçekleşmesi amacıyla kutsal bir güce yönelik istekte bulunmak, nezretmek. / 2-3. mec."

2.2.1.2.2. bolal- Kry. *fiil* "Olabilmek, yapabilmek, muktedir olmak" TK: 29 / **bolal-** Türk. *fiil* "Bollaşmak."

2.2.1.2.3. burk- Kry. *fiil* "Serpme, saçmak" TK: 33 / **burk-** Türk. *fiil* "1. Bir şeyi burar gibi ekseni etrafında döndürmek. 2. Burkulmak. 3. mec."

2.2.1.2.4. çöplä- Kry. *fiil* "Toplamak, gagalamak" TÇ: 58 / **çöple-** Türk. *fiil* " Pisletmek. (GTS'de yok)"

2.2.1.2.5. iste- Kry. *fiil* "Eklemek, ilave etmek" TÇ: 70 / **iste-** Türk. *fiil* "1. İstek duymak, arzulamak. 2. Bir şeyin kendisine verilmesini veya yapılmasını söylemek, dilemek. 3. Görmek istediğini bildirmek. 4. Gerek olmak. 5. Evlenmek dileğinde bulunmak."

2.2.1.2.6. karış- Kry. *fiil* "Şaşırmak, afallamak" TK: 71 / **karış-** Türk. *fiil* "1. İki veya ikiden çok şey bir araya gelip birbirinin içinde dağılmak, birbirinin içine girmek. 2. Düzensiz, dağınık olmak. 3. Bulanmak, duruluğunu yitirmek. 4. Açıklığını yitirmek, anlaşılması güçleşmek. 5. Müdahale etmek, araya girmek. 6. Engellemek, araya girmek. 7. Bir araya gelmek, katılmak. 8. İlgilenmek, müdahale etmek, el atmak. 9. Yetkisinde bulunmak, bakmak, iş edinmek, işi olmak."

2.2.1.2.7. kat- Kry. *fiil* "Katılaşmak, sertleşmek" TK: 72 / **kat-** Türk. *fiil* "1. Bir şeyin içine, üstüne veya yanına, niteliğini değiştirmek veya niceliğini artırmak için başka bir şey eklemek, karıştırmak. 2. Bir araya getirmek. 3. Birlikte göndermek. 4. hlk."

2.2.1.2.8. okşa- Kry. *fiil* "Benzemek" TÇ: 89 / **okşa-** Türk. *fiil* "1. Sevgi, şefkat belirtisi olarak elini bir şeyin üzerinde yavaş yavaş gezdirmek veya ona hafifçe vurmak. 2. - 3. mec. 4. esk."

2.2.1.2.9. öt- Kry. *fiil* "1. Geçmek, 2. Yaşamak" TÇ: 93 / **öt-** Türk. *fiil* "1. Kuş veya böcekler, değişik tonda ses çıkarmak. 2. Herhangi bir nesne sürekli ses çıkarmak. 3. Üflemeli çalgıların sesi çıkmak. 4.-5. argo"

- 2.2.1.2.10. sok-** Kry. *fiil* "Şapırdatmak, dudaklarını şapırdatmak" TÇ: 100 / **sok-** Türk. *fiil* "1. İçine veya arasına girmesini sağlamak. 2. Bir yere girmesini sağlamak. 3. Bıçak, çakı, iğne vb. batırmak. 4. Böcek, zehirli hayvan iğnesini batırmak. 5. Yasak bir malı gizlice getirmek veya götürmek. 6-7-8. mec."
- 2.2.1.2.11. sus-** Kry. *fiil* "Çalmak, hırsızlık etmek" TK: 127 / **sus-** Türk. *fiil* "1. Konuşmasını kesmek. 2. Konuşmaktan kaçınmak. 3. Ses veya gürültüyü kesmek, ses ve gürültü yapmamak. 4. mec."
- 2.2.1.2.12. sürün-** Kry. *fiil* "Kovalanmak, takip edilmek" TÇ: 101 / **sürün-** Türk. *fiil* "1. Karnı üzerinde sürünerek gitmek. 2. Kendi üzerine koku, krem vb. sürmek. 3. Bir şeye değerek geçmek, geçerken değmek. 4. Sürünme işine konu olmak. 5. mec."
- 2.2.1.2.13. tap-** Kry. *fiil* "Bulmak, keşfetmek" TÇ: 105; TK: 134 / **tap-** Türk. *fiil* "1. Tanrı'ya kulluk etmek. 2. Herhangi bir şeyi "tanrı" diye tanımak. 3. mec."
- 2.2.1.2.14. tın-** Kry. *fiil* "Ölmek, ruhunu teslim etmek" TK: 139 / **tın-** Türk. *fiil* "1. Önemsemek, önem vermek, takmak. 2. Ses çıkarmak."
- 2.2.1.2.15. toz-** Kry. *fiil* "I. Ekmek, tohum atmak. II. Beklemek" TÇ: 110 / **toz-** Türk. *fiil* "Gezip tozmak (GTS'de yok)"
- 2.2.1.2.16. üz-** Kry. *fiil* "Koparmak, kırmak, kırıp koparmak" TÇ: 116; "Üzmek, kırmak, koparmak" TK: 159 / **üz-** Türk. *fiil* "1. Üzüntü vermek. 2. Bir şeyi gerip çekerek gevşetmek, sürterek aşındırmak."
- 2.2.1.2.17. yap-** Kry. *fiil* "Koparmak" TÇ: 120 / **yap-** Türk. *fiil* "1. Ortaya koymak, gerçekleştirmek, oluşturmak, meydana getirmek. 2. Olmasına yol açmak. 3. Onarmak, tamir etmek. 4. Bir şeyi başka bir şey durumuna getirmek. 5. Bir dileği, bir isteği yerine getirmek, uygulamak, ifa etmek. 6. Bir düşüncüyü, bir davranışı bir isteği işe dönüştürmek. 7. Düzenli bir duruma getirmek. 8. Üretmek. 9. Bir harekete, işe başlamak veya bir hareketle, işle uğraşmak. 10. Zarara yol açmak. 11. Etkili olmak. 12. Salgılamak, çıkarmak. 13. Dışkı çıkarmak. 14. Gerçekleştirmek. 15. Tehdit yoluyla birini herhangi bir duruma düşürmek. 16. Evlendirmek. 17-18-19. yard. fiil 20. Davranmak, hareket etmek. 21. Olmak."
- 2.2.1.2.18. yaz-** Kry. *fiil* "Tahsis etmek, ayırmak" TÇ: 122 / **yaz-** Türk. *fiil* "1. Söz veya düşüncüyü özel işaret veya harflerle anlatmak. 2. Yazı ile anlatmak, yazıya dökmek. 3. Yazar olarak görev yapmak. 4. Yazı ile

bildirmek, haber vermek. 5. Bir bilim veya edebiyat eseri oluşturmak. 6. Savaş vb. sayılarla niceliği belirtmek. 7. Kaydetmek. 8. Bir göreve almak. 9. mec. 10.-11. hlk."

2.2.2. Farklı Türden Olanlar

2.2.2.1. Karay Türkçesinde İsim Türkiye Türkçesinde Fiil Olanlar

- 2.2.2.1.1. aran** Kry. *isim* "Ağıl" TÇ: 45 / **aran-** Türk. *fiil* "1. Arama işine konu olmak. 2. İsteklisi bulunmak. 3. Eksikliği duyulmak. 4. Kendi kendine bir şeyler aramak. 5. Şart koşulmak. 6. Olumsuz, kötü davranışlarda bulunarak zor duruma düşmek. 7. Kendisine eş veya sevgili aramak."
- 2.2.2.1.2. ever** Kry. *isim* "Sinir, asap" TÇ: 63 / **ever-** Türk. *fiil* "Evlendirmek"
- 2.2.2.1.3. kop** Kry. *isim* "Çok, hep, pek" TK: 87 / **kop-** Türk. *fiil* "1. Herhangi bir yerinden ikiye ayrılmak. 2. Yerinden ayrılmak. 3. Gövdeden ayrılmak. 4-5-6-7. mec. 8. hlk."
- 2.2.2.1.4. kork** Kry. *isim* "Güzellik" TK: 89 / **kork-** Türk. *fiil* "1. Korku duymak, ürkmek, dehşete kapılmak. 2. Kaygı duymak, endişe etmek. 3. Çekinmek, sakınmak, saygı duymak. 4. Yapamamak, cesaret edememek."
- 2.2.2.1.5. tartış** Kry. *isim* "Cüce, işe yaramaz" TK: 135 / **tartış-** Türk. *fiil* "1. Bir konu üzerinde, birbirine ters olan görüş ve inançları karşılıklı savunmak. 2. Ağız dalaşı yapmak, münakaşa etmek. 3. Güreşte, karşı karşıya durum alıp elle birbirini yoklayarak zayıf yanlarını aramak."
- 2.2.2.1.6. uçur** Kry. *isim* "Vaka, olay, hadise" TÇ: 113 / **uçur-** Türk. *fiil* "1. Uçma işini yaptırmak. 2. Kesip ayırmak, koparmak. 3. Hızlı götürmek, hızlı sürmek. 4. argo."

2.2.2.2. Karay Türkçesinde Fiil Türkiye Türkçesinde İsim Olanlar

- 2.2.2.2.1. karga-** Kry. *fiil* "Lanet etmek, beddua etmek" TK: 71 / **karga** Türk. *isim* "I. Kargagillerden, kanatları geniş, tüyleri kara renkte, tarla ve bahçelere çok zarar veren kuş (Corvus). II. 1. Bir şeyin asıl durumunu yitirerek baş aşağı olması. 2. trm."

- 2.2.2.2.2. kol-** Kry. *fiil* "Rica etmek" TÇ: 79 / **kol** Türk. *isim* "1. İnsan vücudunda omuz başından parmak uçlarına kadar uzanan bölüm. 2. Vücudunun bu bölümünü saran bölümü. 3. Makinelerde tutup çevirmeye, çekmeye yarayan ağaç veya metal parça. 4-5-6. trm. 7. Koltuk, divan vb.nin yan tarafında bulunan dayanmaya yarayan parça. 8. Bir şeyin ayrıldığı bölümlerden her biri, dal (I), kısım (II), şube, branş. 9. trm. 10. İş takımı, ekip, grup. 11. trm. 12. Dizi, düzen. 13. trm."
- 2.2.2.2.3. ora-** Kry. *fiil* "Ekin biçmek, biçmek" TÇ: 90 / **ora** Türk. *isim* "O yer"
- 2.2.2.2.4. sanal-** Kry. *fiil* "Sayılmak, takdir edilmek" TK: 119 / **sanal** Türk. *isim* "1. Gerçekte yeri olmayıp zihinde tasarlanan, mevhum, farazi, tahminî. 2. trm."
- 2.2.2.2.5. sepet-** Kry. *fiil* "Kuvvetlendirmek, takviye etmek" TÇ: 98 / **sepet** Türk. *isim* "1. Saz, kamış veya ince dallardan örülerek yapılan, genellikle sapı olan, yiyecek ve eşya taşımak için kullanılan kap. 2. Bu kabın aldığı ölçüde. 3. Bu kap biçiminde örülerek yapılmış. 4. trm. 5. Motosikletin yan tarafında bulunan, tek yolcu taşımak üzere hazırlanmış ayrı bölüm. 6. trm."
- 2.2.2.2.6. tam-** Kry. *fiil* "Akmak, damlamak" TÇ: 104; TK: 133 / **tam** Türk. *isim* "1. Eksiksiz, kesintisiz. 2. Bütün, tüm. 3. Uygun olarak, tıpkı, aynı. 4. Sırasında, anında. 5. mec. 6. argo."
- 2.2.2.2.7. tan-** Kry. *fiil* "1. Aldatmak, 2. Yalan söylemek " TK: 133; TÇ: 104 / **tan** Türk. *isim* " Güneş doğmadan önceki alaca karanlık, fecir"
- 2.2.2.2.8. tavus-** Kry. *fiil* "Kırmak, imha etmek, öldürmek, yok etmek, bitirmek, tüketmek" TÇ: 106; TK: 136 / **tavus** Türk. *isim* "Tavus kuşu"
- 2.2.2.2.9. tay-** Kry. *fiil* "Sallanmak, sarsılmak, yalpalamak" TÇ: 106 / **tay** Türk. *isim* "I. Üç yaşına kadar olan at yavrusu. II.1. Denk, eşit, eş. 2. Hayvanın bir yanındaki yük."
- 2.2.2.2.10. toz-** Kry. *fiil* "I. Ekmek, tohum atmak. II. Beklemek" TÇ: 110 / **toz** Türk. *isim* "1. Çok küçük ve hafif parçacıklara bölünmüş toprak. 2. Çok küçük parçacıklara bölünmüş olan herhangi bir madde. 3. Bu durumda olan."

3. SONUÇ

Bir kelimenin bir dilin lehçelerinde ya da alıntılarda farklı anlamlara gelmesiyle ortaya çıkan yalancı eş değer kelimeler, diller ve lehçeler arası aktarmalarda en önemli sorunlardan biri olarak dikkat çeker. Yalancı eş değer kelimeler, kelimenin kaynağına göre “*Aynı Kökten Gelen Yalancı Eş Değer Kelimeler*” ve “*Farklı Kökten Gelen (Sesteş) Yalancı Eş Değer Kelimeler*” olmak üzere iki ana grupta incelenir. Bu grupların ilki olan aynı kökten gelen yalancı eş değer kelimeler ise “*tam*” ve “*kısmî*” olmak üzere iki alt başlığa ayrılır. Ses ve yapı bakımından aynı kaynaktan geldiği bilinen ve ortak bir anlam alanı içinde olmasına rağmen aralarında anlam farklılıkları bulunan yalancı eş değer kelimelere “*tam yalancı eş değer kelimeler*”; ortak kökten gelen ve ortak anlam taşıyan kelimelerin dil ya da lehçelerde birbirinden farklı yan anlamlar kazanmasıyla meydana gelen yalancı eş değer kelimelere ise “*kısmî yalancı eş değer kelimeler*” denir. Farklı kökten gelen (sesteş) yalancı eş değer kelimeler ise gerek anlam gerekse köken bakımından hiçbir ortaklığı bulunmayan yalancı eş değer kelimelerdir. Bu kelimelerin yalancı eş değer olmasının ve çevirenin hataya düşmesinin en önemli sebebi ise aynı seslerden oluşmalarıdır. Konuyla ilgili yapılan diğer çalışmalarda ayrı bir başlık altında incelenmeyen sesteş yalancı eş değer kelimelerin kavranması ve diğerlerinden farkının ortaya konması için şu örnekler verilebilir:

Karay Türkçesindeki *tav* kelimesi ile Türkiye Türkçesindeki *dağ* kelimesi ortak bir kökten gelmektedir ve “*coğrafi alan*” anlam alanında bulunmaktadır. Ancak Türkiye Türkçesindeki *dağ* kelimesi “*yer kabuğunun çıkıntılı, yüksek, eğimli yamaçlarıyla çevresine hakim ve oldukça geniş bir alana yayılan bölümü*” anlamında bir coğrafi alana, Karay Türkçesindeki *tav* ise “*orman*” anlamındaki bir coğrafi alana işaret etmektedir. Bu bakımdan Kry. *tav* ile Türk. *dağ* arasında tam yalancı eş değerlik söz konusudur.

Karay Türkçesindeki *tepsi* kelimesi ile Türkiye Türkçesindeki *tepsi* kelimesi ortak bir kökten gelmektedir ve “*ev eşyası*” anlam alanında bulunmaktadır. Türkiye Türkçesinde “*fincan, tabak, bardak vb. şeyleri taşımaya yarayan, derinliği olmayan, türlü büyüklükte düz kap*” anlamında kullanılan *tepsi* kelimesinin bu anlamı Karay Türkçesinde de vardır. Fakat aynı kelime Karay Türkçesinde “*leğen*” anlamına da gelmektedir. Türkiye Türkçesinde bulunmayan “*leğen*” anlamı, kelimenin kısmen örtüştüğünü ve bu yüzden kısmî yalancı eş değer olduğunu göstermektedir.

Karay Türkçesindeki *bilgi* ile Türkiye Türkçesindeki *bilgi* kelimesi farklı köklerden gelmekte ve farklı anlam alanlarında bulunmaktadır. Karay

Karay Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eş Değer Kelimeler

Türkçesindeki “*nişanlıya verilen hediye*” anlamını karşılayan *bilgi* kelimesi Moğolcada “*armağan, hediye*” anlamına gelen *beleg* (Lessing, 2003: 156) kelimesiyle ilişkilidir. Oysa Türkiye Türkçesindeki *bilgi* kelimesi “*insan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü, bili, malumat*” anlamına gelir. Ayrıca Karay Türkçesindeki somut, Türkiye Türkçesindeki soyut bir kavramı karşıladığı için aynı anlam alanlarında bulunmaları da mümkün görünmemektedir. Bu durum da *bilgi* kelimesini Karay ve Türkiye Türkçeleri arasında sesteş yalancı eş değer yapmaktadır.

tav ~ dağ ve *tepsi* kelimelerinde görülen yalancı eş değerlik ile *bilgi* kelimesinde görülen yalancı eş değerlik farklı sebeplerden kaynaklanmaktadır. Öyleyse konuyla ilgili yapılan çalışmalarda yalancı eş değer kelimeler değerlendirilirken, bu durum da ayrıca belirtilmeli ve tasnif içinde sesteş yalancı eş değer kelimeler de yer almalıdır.

Karay Türkçesi ile Türkiye Türkçesi arasındaki yalancı eş değerlik tespit edilirken dikkat çeken bir diğer husus ise, bu kelimelerin dillerin ya da lehçelerin söz varlığında buldukları alanlardır. Örneklerden tespit edildiği kadarıyla yalancı eş değer kelimeler *dayak, halka, kalkan, kamış, kap, kapak, kapçık, keman, tef, tepsi* gibi nesne adlarında; *kıyma, şişlik, türlü, yem* gibi yiyecek adlarında; *baba, dede, mama* gibi akrabalık adlarında; *dağ, çöl, yaban* gibi coğrafi alan adlarında; *kol, burun, yanak, damar, böbrek* gibi organ adlarında; *karı, koca, hoca, genç, ağa, yaşlı, yoldaş, eş, ortak, dinli*, gibi kişiyle ilgili sıfatlarda vb. kullanılmakta ve bunlardan hareketle de yalancı eş değer kelimelerin söz varlığının tespitine dair kapsamlı çalışmalara ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır.

Karay Türkçesinde Tülay Çulha ve Tadeusz Kowalski'nin çalışmalarındaki söz varlığı ile Güncel Türkçe Sözlük'ün karşılaştırılmasıyla tespit edilen 275 yalancı eş değer kelimenin dağılımı ve tasnifi şu şekildedir:

Aynı Kökten Gelen Yalancı Eş Değer Kelimeler (211)

Tam yalancı eş değer kelimeler (71)

İsimler (48)

Fiiller (23)

Kısmen yalancı eş değer kelimeler (140)

İsimler (76)

Fiiller (64)

Farklı Kökten Gelen (Sesteş) Yalancı Eş Değer Kelimeler (64)

Aynı türden olanlar (48)

İsimler (30)

Fiiller (18)

Farklı türden olanlar (16)

Karay Türkçesinde isim Türkiye Türkçesinde fiil olanlar (6)

Karay Türkçesinde fiil Türkiye Türkçesinde isim olanlar (10)

Bu tasnifteki örnekler değerlendirilirken, Karay Türkçesindeki sözlüklerin hacimleri ve anlam bakımından zenginlikleri de hesaba katılmalı; Güncel Türkçe Sözlük ile Karay Türkçesindeki hacimli sözlüklerin kıyaslanması durumunda örneklerin artacağı düşünülmelidir.

Kelimelerin kökenleri, yazılışları ve anlamları kadar; aldığı eklerin işlevlerinin ve köke yükledikleri anlamların da önemli olduğu, yalancı eş değerlikte hatırdan çıkmaması gereken hususlardandır.

Lehçelerin söz varlığı düşünüldüğünde, Karay ve Türkiye Türkçeleri arasındaki toplam 275 kelimelik bir yalancı eş değer grubu, azımsanmayacak bir nitelik taşır ve konunun ne kadar önemsenmesi gerektiğini gösterir. Çevirmen kaynaklı bir sorun olarak dikkat çeken yalancı eş değer kelimeler, sayıca ne kadar çok olursa; kişileri yazılı iletişimde yanlış anlamalara o kadar kolay götürebilmektedir. Bunu önlemek için de konuya dair gerek diller, gerekse lehçeler arası çalışmalar artmalı, yalancı eş değer kelimelerin de bulunduğu ve özellikle belirtildiği çeviri amaçlı kullanılabilen sözlükler yapılmalı; çevirmenler de bu konuda özenli ve dikkatli olmalıdırlar. Aksi takdirde her iki lehçede ortak olan bu kelimeler, anlam bakımından okuyan ya da dinleyen için yanlış anlamalara yol açmaya devam edeceklerdir.

4. KISALTMALAR VE KAYNAKÇA

4.1. Basılı Kaynaklar

BİNLER, Mehmet Ziya (2007), *Türk Dünyası Aile ve Akrabalık Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Selenge Yayınları.

BS: BAYHAN, Şakir (2006), *Boşnakça Sözlük (Boşnakça-Türkçe / Türkçe-Boşnakça)*, Ankara.

DENİZER, Faik Utkan (2007), *Tarihî Metinleri Aktarma Problemleri Dede Korkut Oğuznâmeleri ve Türkiye Türkçesine Yapılmış Aktarmaları Üzerine Kelime Düzeyinde Bir İnceleme*, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Muğla.

DEVELLİOĞLU, Ferit (1998), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

DKK: ERGİN, Muharrem (1997), *Dede Korkut Kitabı II İndeks-Gramer*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

DLT: ATALAY, Besim (1999), *Divanü Lûgat-it-Türk Dizini (Endeks) Cilt-4*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Karay Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eş Değer Kelimeler

DTW: STEUERWALD, Karl (1996), *Deutsch – Türkisches Wörterbuch, Almanca Türkçe Sözlük*, Wiesbaden: Otto Harrassowitz – İstanbul: ABC Kitabevi.

ERCİLASUN, Ahmet B. (1992), “Türk Lehçelerinin Anlaşılmasında Dikkat Edilecek Noktalar”, (*Dil Dergisi*, Sayı:5, Mayıs), *Türk Dünyası Üzerine İncelemeler* (1999), Ankara: Akçağ Yayınları, 1999, 179-207.

ERCİLASUN, Ahmet B. (1994), “Lehçeler Arası Aktarma”, (*Türk Dili*, Sayı: 520, Nisan), *Türk Dünyası Üzerine İncelemeler* (1999), Ankara: Akçağ Yayınları, 91-100.

ERCİLASUN, Ahmet B. vd. (1991), *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ERGÖNENÇ AKBABA, Dilek (2007), “Nogay Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eş Değerler”, *Bilig*, Sayı: 42, 151-176.

ERSOY, Feyzi (2007), “Çuvaş Türkçesi ve Türkiye Türkçesinde Yalancı Eş Değerler”, *Türkbilig*, 2007/14, 60-68.

EUTS: CAFEROĞLU, Ahmet (1993), *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, İstanbul: Enderun Kitabevi.

FTS: SARAÇ, Tahsin (1994), *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük / Grand Dictionnaire Français-Turc*, İstanbul: Adam Yayınları.

HACİMÜFTÜOĞLU, Halil (2006), *Türkçe Kur'an Tercümelerinde Metot Sorunu*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslami Bilimler Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

İLKER, Ayşe (1999), “Lehçeden Lehçeye Aktarma Üzerine Bazı Düşünceler”, 3. *Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı 1996*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 553-560.

İSTS: KUT, İnci – Güngör Kut (1991), *Büyük İspanyolca Türkçe Sözlük*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

İTS: *İtalyanca Büyük Sözlük* (2005), (Ed.: Deniz Meriç), İstanbul: Fono Yayınları.

KARADOĞAN, Ahmet (2004a), *Türk Lehçeleri Arasında Aktarma Sorunları*, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bilim Dalı, Doktora Tezi, Kırıkkale.

KARADOĞAN, Ahmet (2004b), “Türk Lehçeleri Arasında Yapı Eş Değerliliği ve Yalancı Eş Değer Yapılar”, *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I*, 20-26 Eylül 2004, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1591-1604.

KİRİŞÇİOĞLU, Fatih (2006), “Türkmen Türkçesinden Türkiye Türkçesine Yapılan Aktarmalarda Karşılaşılan Bazı Problemler”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 20, s. 21-35.

KORKMAZ, Zeynep (2007), *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

L.Red.: (2005), *The Larger Redhouse Portable Dictionary, Redhouse Büyük El Sözlüğü*, İstanbul.

Langenscheidts: (1993), *Langenscheidts Universal Wörterbuch*, İstanbul: Altın Kitaplar.

- LESSİNG, Ferdinand D. (2003), *Moğolca Türkçe Sözlük-1 (A-N)*, (Çev. Günay Karaağaç), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ÖZKAN, Fatma (1999), “Bugünkü Türk Lehçelerindeki İletişimi Zorlaştıran Kelimeler”, 3. *Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı 1996*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 883-889.
- ÖZKAN, Nevzat (2002), *Türk Dilinin Yurtları*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Red.:** (2000), *İngilizce – Türkçe Redhouse Sözlüğü* (2000), İstanbul: Redhouse Yayınları.
- RESULOV, Asker (1995), “Akraba Diller ve ‘Yalancı Eş Değerler’ Sorunu”, *Türk Dili*, 524 (Ağustos 1995), 916-924.
- RTS:** ŞÇERBİNİN, V. G. (1994), *Yeni Rusça – Türkçe Sözlük*, İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- SRP:** BAYHAN, Şakir (2004), *Sırpça Sözlük*, Ankara.
- SUÇİN, Mehmet Hakkı (2007), *Öteki Dilde Var Olmak*, İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- TÇ:** ÇULHA, Tülay (2006), *Karaycanın Kısa Sözcükleri Karayca-Türkçe Kısa Sözlük*, Dil ve Edebiyat Dizisi 6, İstanbul.
- TEKİN, Talat – Mehmet Ölmez (1999), *Türk Dilleri Giriş*, İstanbul: Simurg Yayınları.
- TK:** KOWALSKI, Tadeusz (1996), *Karayim Lehçesi Sözlüğü* (Çev. Kemal Aytaç), Ankara, Engin Yayınevi.
- UĞURLU, Mustafa (2000) “Türk Lehçeleri Arasında Aktarma Meseleleri ve ‘Abay Yolu’ Romanı”, *Bilig*, Sayı: 15, 59-80.
- UĞURLU, Mustafa (2002), “Kırgız ve Türkiye Türkçesi Arasında Bire Bir Kelime Eş Değerliliği. ‘Camiyla’ Romanındaki Meseleler Üzerine”, *Scholarly Depth and Accuracy. A Festschrift to Lars Johanson* (Yayımlayan: Nurettin Demir-Fikret Turan), Ankara: Grafiker Yayınları: 389-401.
- UĞURLU, Mustafa (2004), “Türk Lehçeleri Arasında Kelime Eş Değerliği”, *Bilig*, Sayı: 29, 19-30.
- VARDAR, Berke (2002), *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- VATAMANU, Carmen (2006), *‘False Friends’ and English Loan Words*, Review Land Forces Academy, Year XI – nr. 1 (41)
- YILDIRIM, Hüseyin (2005), “Türkmen Türkçesindeki Aldatıcı Kelimeler”, *Gazi Üniversitesi, I. Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu*, 11-13 Mayıs 2005 Ankara (Yayımlanmamış bildiri).

4.2. Genel Ağ Kaynakları

BELTRÁN, Rubén Chacón (2006), *Towards A Typological Classification of False Friends (Spanish-English)*, RESLA, 19: 29-39
(http://www.dialnet.unirioja.es/servlet/fichero_articulo?codigo=2198562)
(05.04.2008)

Cs: <http://www.cs.tut.fi/~jorpela/suomi/false-friends.html> (03.04.2008)

Karay Türkçesi ve Türkiye Türkçesi Arasındaki Yalancı Eş Değer Kelimeler

Db: <http://www.dilbilimci.org/dilbilim/index.php?topic=383.0> (03.04.2008)

Eh: http://www.englisch-hilfen.de/en/words/false_friends.htm (03.04.2008)

Güncel Türkçe Sözlük: www.tdk.gov.tr (05.04.2008)

Mc.: <http://www.macmillandictionaries.com/med-magazine/April2003/06-language-interference-loan-words.htm#9>

My: http://www.myingilizce.com/archives.php/false_friends/6208 (03.04.2008)

Phr: http://www.phrasebase.com/archive2/bulgarian/false_friends.html (03.04.2008)

POLACKOVA, G. (2006), *The "False friendship" of some medical terms in English-Slovak and Slovak-English translation*, Bratisl Lek Listy 2006: 107 (4), 130-131. (www.bmj.sk/2006/10704-08.pdf) (05.04.2008)

Uji: <http://www.uji.es/bin/publ/edicions/jfi4/friends.pdf> (05.04.2008)

Wfi: <http://www.wfi.fr/volterre/sheen.html> (05.04.2008)

Wk: <http://www.wikipedia.org/> (05.04.2008)